

Bibliotekarz

P₅ 6

1977
ROK XLIV
WARSZAWA

CZASOPISMO WYDAWANE PRZEZ STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH ORAZ BIBLIOTEKĘ PUBLICZNĄ M. ST. WARSZAWY

TREŚĆ

Czytelnictwo literatury fachowej. Polsko-radzieckie seminarium w Warszawie (<i>J. Kołodziejska</i>)	149
G. Straussowa Problemy czytelnictwa literatury fachowej. Z badań nad czy- telnictwem inżynierów-chemików	151
J. Książę. Oddziały wojewódzkich bibliotek publicznych	159
J. Szocki. O budżetach bibliotecznych na konkretnym przykładzie	162
Światowy Kongres Bibliotekarzy (<i>J. Kołodziejska</i>)	164
K. Ruokonen. Aktualne kierunki rozwoju bibliotek naukowych w Finlandii (Tłum. <i>J. Lewandowski</i>)	166
W. Tyras. 60 lat biblioteki publicznej w Częstochowie	170
Przegląd piśmiennictwa	
Sprawy bibliotek i czytelnictwa w prasie (<i>eLBe</i>)	172
Kronika krajowa i zagraniczna (<i>L.B.</i> oraz <i>Z.K.</i>)	174
Z żałobnej karty	
Mieczysław Adamowski	178
Adela Zaręba (<i>J. Wojciechowski</i>)	179
Przepisy prawne (<i>TeZar</i>)	179

СОДЕРЖАНИЕ

Чтение профессиональной литературы. Польско-советский семинар в Варшаве	149
— Вопросы чтения профессиональной литературы. Из исследований чтения инжене- ров химиков	151
Обзор литературы	
Проблемы библиотек и чтения в печати	172
Внутренняя и зарубежная хроника	174
Законодательство	179

CONTENTS

Reading of professional books and articles. Polish-Soviet Seminar in Warsaw	149
— Problems of the reading of professional books and articles. From the re- search on the reading of chemists engineers	151
Reviews of books and articles	
Problems of libraries and reading in the press	172
Domestic and foreign chronicle	174
Legal regulations	179

B I B L I O T E K A R Z

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

WYDAWANE PRZEZ

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

o r a z

BIBLIOTEKĘ PUBLICZNAJ m. st. WARSZAWY

ROCZNIK XLIV

1977

WARSZAWA

SPIS TREŚCI ROCZNIKA XLIV
(1977)

OGÓLNE PROBLEMY BIBLIOTEKARSKIE,
KULTURALNE I SPOŁECZNE

<i>Gostyńska D.</i> : Terapia czytelnicza	3	65
<i>Kołodziejska J.</i> : Biblioteki w problemie węzłowym	2	33
<i>Marczak K.</i> : Biblioteka w służbie chorym	2	45
<i>Szocki J.</i> : O budżetach bibliotecznych na konkretnym przykładzie	6	162
<i>Wehrstein W.</i> : Biblioteki a kultura	4	97
<i>Wołosz J.</i> : Integracja funkcjonalna podstawą rozwoju polskiego bibliotekarstwa	1	8

HISTORIA BIBLIOTEKARSTWA I KSIĄŻKI POLSKIEJ

<i>Tyras W.</i> : 60 lat biblioteki publicznej w Częstochowie	6	170

KSIEGOZBIORY BIBLIOTECZNE.

CZYTELNICTWO I PROBLEMY JEGO UPOWSZECHNIANIA

<i>Gumowska K.</i> : Specjalizacja księgozbioru — nowa forma pracy z czytelnikiem	4	104
<i>Niemczykowa A.</i> : Nauczyciel-student w bibliotece	5	119
<i>Strausowa G.</i> : Problemy czytelnictwa literatury fachowej. Z badań nad czytelnictwem inżynierów chemików	6	151
<i>Wróblewska H.</i> : Bibliotekarz i czytelnik	5	139
<i>Żeńczewski M.</i> : Praca z czytelnikiem dorosłym w liceum wieczorowym	5	122

SŁUŻBA INFORMACYJNA W BIBLIOTEKACH.
BIBLIOGRAFIA. DOKUMENTACJA

<i>Kazimor J.</i> : Rola biblioteki w kształtowaniu świadomości ideowo-politycznej i wychowaniu dzieci i młodzieży	5	117
<i>Maliszewska H.</i> : Znaczenie czytelnictwa fachowego w kształceniu ustawicznym	2	41

BUDYNKI I WYPOSAŻENIE BIBLIOTEK

<i>Osięglowski J.</i> : Problemy miniaturyzacji zbiorów w bibliotekach publicznych	2	38

PRACOWNICY BIBLIOTECZNI. KWALIFIKACJE. KSZTAŁCENIE.
WARUNKI PRACY

<i>Kościów J.</i> : Szkolenie kadr dla bibliotek szpitalnych	3	81
<i>Kręcioch A.</i> : Lektury przyszłych bibliotekarzy	4	107

SIECI BIBLIOTECZNE I BIBLIOTEKI W POLSCE

<i>Drabik E.</i> : Co sływać w bibliotekach szpitalnych?	3	84
<i>Drzewiecki M.</i> : Zagańnienia norm w działalności bibliotek szkolnych	4	106
<i>Kozakiewicz W.</i> : Zarządzenie w sprawie bibliotek szpitalnych	3	71
<i>Książę J.</i> : Oddziały Wojewódzkich Bibliotek Publicznych	6	159
<i>Nagórska I.</i> : O czytelnictwie chorych w szpitalu im. Kopernika w Łodzi	3	85
<i>Szambelan J.</i> : Eksperymentalne zasady współdziałania bibliotek szkolnych i pedagogicznych w województwie poznańskim	4	101

BIBLIOTEKARSTWO ZAGRANICZNE.
WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

<i>Biliński L.</i> : Upowszechnianie książki w Arabskiej Republice Egiptu	2	47
<i>Chadžichristov Ch.</i> : Biblioteki okręgowe w systemie bibliotecznym Ludowej Republiki Bułgarii (tłum. z ros. M. Figiel)	1	21

BIBLIOTEKARZ

CZASOPISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

Nr 6

WARSZAWA

ROK XLIV

CZYTELNICTWO LITERATURY FACHOWEJ

Polsko-radzieckie seminarium w Warszawie

W dniach 19—25 października 1977 roku odbyło się polsko-radzieckie seminarium poświęcone badaniom czytelnictwa literatury fachowej oraz formom jej rozpowszechniania. Było to drugie spotkanie na ten temat. Pierwsze miało miejsce w Leningradzie w 1975 roku¹. Organizatorem seminarium był Instytut Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Uczestniczyli w nim pracownicy Naukowo-Badawczego Działu Bibliotekoznawstwa Państwowej Biblioteki Publicznej im. Sałtykowa-Szczerbina oraz zaproszeni goście reprezentujący ośrodki krajowe, które interesują się tą problematyką².

W programie seminarium znalazły się następujące referaty:

1. I.N. Kirpiczowa: *Niektóre aspekty intensyfikacji wykorzystania literatury specjalistycznej*;
2. S. Siekierski, K. Wolff: *Miejsce literatury fachowej w kształtowaniu wiedzy rolniczej wśród młodzieży wiejskiej*;
3. E.W. Jenisz: *Metody propagowania literatury specjalistycznej w procesie pracy informacyjno-bibliograficznej biblioteki*;
4. J. Ankudowicz: *Przedmiot i metodologiczne konteksty empirycznych badań czytelnictwa*;
5. L.I. Majzel: *Problemy formalizacji w badaniach społeczno-psychologicznych aspektów czytelnictwa literatury specjalistycznej*;
6. A.R. Zieliński: *Z badań nad kompetencjami czytelnickimi odbiorców*;
7. G. Strausowa: *Problemy czytelnictwa literatury fachowej i czynniki je warunkujące*³.

Nie sposób omówić szczegółowo treści wszystkich referatów jak również bardzo ciekawej i żywej dyskusji. Postaramy się więc zasygnalizować kilka najważniejszych spraw, które były najczęściej podnoszone i na które chcielibyśmy zwrócić uwagę czytelników.

1. Zainteresowanie czytelnictwem literatury fachowej oraz skutecznością propagandy wokół jej rozpowszechniania pojawiło się w pracach badawczych Instytutu

¹ J. Kołodziejska: Radziecko-polskie seminarium na temat propagandy i czytelnictwa literatury technicznej. *Bibliotekarz* 1975 nr 7/8.

² Referaty i dyskusja będą publikowane w jednym z najbliższych numerów serii: Materiały Informacyjne Instytutu Książki i Czytelnictwa. Wszystkie referaty są dostępne w Zakładzie Dokumentacji Księgoznawczej Biblioteki Narodowej oraz w Instytucie Książki i Czytelnictwa (wyłącznie na miejscu).

³ Fragmenty tego referatu publikujemy w niniejszym numerze *Bibliotekarza*.

Książki i Czytelnictwa w 1975 roku. Z inicjatywą wystąpiła wówczas Rada Prasy Technicznej i dzięki osobistym staraniom mgr inż. Mariana Belerskiego Instytut włączył do swojego programu badań tematy dotyczące organizacji bibliotek fachowych oraz czytelnictwa literatury specjalistycznej w środowiskach inżynierjno-technicznych. Trzeba było podjąć wysiłki wokół ustalenia podstaw metodologicznych dla przyszłych badań, wyboru tematyki oraz narzędzi badawczych. Punktem wyjścia były doświadczenia płynące z badań nad czytelnictwem powszechnym, a zwłaszcza literatury pięknej. Nie wszystkie ustalenia metodologiczne dadzą się odnieść do badań nad czytelnictwem literatury fachowej, której formy użytkowania są odmienne. Książki fachowej nie czyta się w taki sam sposób, jak utwór literacki, bardzo często wykorzystuje się tylko jakiś jej fragment, opis doświadczenia lub wynik końcowych badań. Stąd termin użytkowanie książki fachowej jest bardziej adekwatny niż czytanie. Niezależnie od tego ilościowy zakres czytelnictwa literatury fachowej uwarunkowany jest tymi samymi zjawiskami społecznymi, które towarzyszą czytelnictwu literatury pięknej. Ogólny poziom oświaty, rozwój szkolnictwa zawodowego wszystkich stopni, aspiracje jednostek i całych grup społecznych w kierunku zdobywania kwalifikacji zawodowych, motywacje sprzyjające doskonaleniu zawodowemu i kształceniu ustawicznemu, wreszcie odpowiednia do potrzeb produkcja wydawnicza.

2. W udostępnianiu literatury fachowej duże znaczenie ma biblioteczny warsztat informacyjny. Poświęca mu się dużo starań, wprowadzając urządzenia techniczne, komputeryzując katalogi biblioteczne, doskonaląc spisy bibliograficzne oraz formy udostępniania materiałów w postaci odbitek kserograficznych, mikrofilmów i mikrofilmów. Wszystkie te zabiegi są bardzo kosztowne, dla wielu bibliotek, zwłaszcza małych, na wsi, prawie nieosiągalne. Krąg użytkowników tak przygotowanej informacji i książki fachowej jest niewielki. Z całego aparatu informacyjnego bibliotek różnych typów, w tym również bibliotek fachowych, korzystają grupy zawodowe o wysokich kompetencjach czytelniczych, w których zaciera się granica między tymi, którzy reprezentują określone dziedziny nauki, a tymi, którzy uważają siebie za techników. Oprócz tej grupy, której poświęca się najwięcej uwagi i dla pożytku której unowocześnia się nie tylko biblioteki, ale również ośrodki informacji naukowej i technicznej, istnieje znacznie szerszy krąg potencjalnych czytelników literatury fachowej, najmniej rozpoznany w pracach badawczych. Niewiele wiemy o rzeczywistych kontekstach społecznych, motywacjach i barierach tkwiących w samych książkach fachowych, które wpływają na ilościowy i jakościowy zakres ich wykorzystania. W każdej społeczności uwarunkowania te są rozmaite i niemożliwą rzeczą jest zapożyczenie metod badawczych, wypróbowanych w Polsce lub Związku Radzieckim, choćby wydawały się one wiarygodne i sprawdzone.

3. Fakt, że bardzo wielu ludzi, zwłaszcza młodych pracuje w zawodach niezgodnych z kierunkiem zdobytego wykształcenia, że w wielu zakładach pracy odczytanie w literaturze fachowej nie jest doceniane i nie wpływa na karierę zawodową, że czytanie nie opłaca się również uczniom i studentom, zwłaszcza uczelni technicznych — tłumaczy niepowodzenia w zakresie propagandy literatury fachowej organizowanej przez ruch wydawniczy, organizacje zawodowe i biblioteki. Są to problemy, które ujawniły się w toku badań nad czytelnictwem wśród inżynierów i techników, młodzieży zatrudnionej w przemyśle i młodzieży wiejskiej.

4. Badania nad czytelnictwem literatury fachowej są niezbędną dla realizacji celów praktycznych. Poprzez charakterystykę recepcji książki fachowej można ustalić rozmiary potrzeb rzeczywistych i potencjalnych użytkowników zarówno w odniesieniu do bieżącej produkcji wydawniczej, jak i tej postulowanej. Wyniki badań powinny dostarczyć również wiedzy o wykorzystaniu wydawniczego i bibliotecznego aparatu informacyjnego, a zwłaszcza wszelkiego typu bibliografii, katalogów, kartotek oraz innych źródeł informacji. Wokół tych zagadnień narosło wiele wyobrażeń

i stereotypów, które nie znalazły potwierdzenia w badaniach. Dotyczą one szczególnie zapotrzebowania na najnowsze wydawnictwa z literatury fachowej. W świetle badań polskich i radzieckich inżynierowie i technicy bardzo często korzystają z opracowań dawniejszych, zwłaszcza podręczników i monografii, pisanych przez uznane w środowisku autorytety naukowe. Również bardzo często źródłem informacji o książkach i artykułach w czasopismach nie jest drukowany przegląd informacyjny, a cieszący się autorytetem inżynier — przywódca opinii w zakładzie, który sam dużo czyta.

Z wyników badań płyną również praktyczne wskazania na temat popularyzacji czytelnictwa literatury fachowej w szkołach wszystkich stopni. Książka fachowa powinna być włączona w całościowy proces nauczania już w szkole podstawowej. Umiejętność posługiwania się źródłami informacyjnymi przyszły technik i inżynier powinien zdobywać w czasie nauki. Literaturę fachową należy tu rozumieć szeroko, z uwzględnieniem dzieł o problemach społecznych, politycznych, o organizacji i zarządzaniu w określonym przemyśle, o specyfice samego zawodu. W tym postulacie zawiera się również ścisła współpraca biblioteki szkolnej z zespołem dydaktyczno-wychowawczym i uczącymi się.

5. Jeżeli uznamy szkołę za główną instytucję przygotowującą do korzystania z literatury fachowej w życiu zawodowym, to szczególną rolę w tej działalności przypada biblioteczce i bibliotekarzowi. W czasie dyskusji zastanawiano się nad programami kształcenia bibliotekarzy, które powinny więcej uwagi poświęcać znajomości produkcji wydawniczej. Przyszły pracownik biblioteki fachowej musi orientować się w literaturze fachowej, musi ją systematycznie śledzić i specjalizować się w znajomości źródeł informacji z określonej dziedziny wiedzy. W bibliotekarstwie, jak w każdej innej grupie zawodowej, działają podobne motywy sprzyjające lub nie czytelnictwu literatury fachowej. Bibliotekarz, który sam nie interesuje się bibliotekarską literaturą fachową, będzie słabym organizatorem czytelnictwa innych.

W sumie seminarium polsko-radzieckie miało charakter roboczy i inspirujący oba zespoły badawcze w kierunku kontynuowania badań nad czytelnictwem literatury fachowej.

Jadwiga Kołodziejska

GRAŻYNA STRAUSOWA

Instytut Książki i Czytelnictwa
Biblioteki Narodowej

PROBLEMY CZYTELNICTWA LITERATURY FACHOWEJ

Z badań nad czytelnictwem inżynierów chemików

Cechą charakterystyczną produkcji wydawniczej krajów wysoko rozwiniętych i szybko rozwijających się jest wysoki, bo przewyższający 80%, udział literatury niebeletrystycznej. W Polsce w roku 1975 książki tę literaturę reprezentujące stanowiły 85,9% ogółu wydanych tytułów, z czego 54,7% przypadło na książki naukowe. Również wśród wydawanych tytułów czasopism można zauważyć podobnie wysoki udział periodyków naukowych.

Struktura produkcji wydawniczej, odzwierciedlająca m. in. rosnące społeczne znaczenie nauki, narzuca niejako kierunek poszukiwań w badaniach czytelnictwa lite-

ratury fachowej, które przeważnie mieszczą się w badaniach dotyczących społecznego oddziaływania nauki. Problematyka rozprzestrzeniania się treści nauki w środowiskach pozanaukowych — poza edukacją szkolną — wydaje się mieć obecnie największe znaczenie w odniesieniu do pracowników o najwyższych kwalifikacjach, czego dowodzi np. to, że literatura popularyzacyjna przeznaczona dla szerokich kręgów czytelniczych stanowiła w roku 1975 tylko 18,5% ogółu wydawanych tytułów, zaś ponad połowa wydawanych tytułów książek była przeznaczona dla odbiorców o kwalifikacjach najwyższych [6].

Zainteresowanie relacją: nauka — pozanaukowe środowiska specjalistyczne wynika także ze wzrastającego zapotrzebowania na wiedzę naukową w różnych środowiskach zawodowych, a zwłaszcza tam, gdzie istnieją możliwości praktycznego jej zastosowania.

Dogodnym terenem badań nad rozprzestrzenianiem się treści nauki wydaje się przemysł, a szczególnie takie jego gałęzie jak przemysł chemiczny, oparty na technologiach ściśle związanych z dorobkiem naukowym.

Czytelnictwo inżynierów-praktyków można rozpatrywać w dwu płaszczyznach. W pierwszej układem odniesienia jest nauka rozumiana tu jako wytwór pewnej działalności istniejącej w formie publikacji. W drugim przypadku czytelnictwo inżynierów traktowane jest jako forma komunikacji między kategoriami społecznymi zróżnicowanymi ze względu na społeczny podział pracy i strukturę przemysłu.

Inżynier-praktyk poszukuje takiej literatury naukowej, która może mu dostarczyć syntetycznej wiedzy z danej dziedziny, ustalonej i sprawdzonej zarówno w badaniach podstawowych jak i w badaniach stosowanych, wiedzy dającej się zastosować w działaniu praktycznym. Wskutek tego wśród inżynierów treści naukowe poszukiwane są głównie w książkach, podczas gdy w środowiskach np. naukowych większą rolę odgrywają czasopisma naukowe.

Czytelnictwo inżynierów można więc traktować jako przedłużenie kształcących oddziaływań instytucji nauki, jako działanie mające na celu aktualizację kwalifikacji, kompetencji, ich doskonalenie i pogłębianie, a w niektórych przypadkach dostarczanie wiedzy w nowych dziedzinach.

Poprzez czytelnictwo literatury specjalistycznej mogą być realizowane także funkcje specyficzne, nie związane z rozprzestrzenianiem się treści nauki. Są to:

— wspomniane już funkcje integrujące rozproszone fizycznie środowiska zawodowe inżynierów, funkcje związane z kształtowaniem się ideologii zawodu, realizowane przede wszystkim przez czasopisma zawodowe;

— czytelnictwo literatury zawodowej, poradnikowej można uznać za odzwierciedlenie potrzeb związanych z wykonywanymi często przez inżyniera w środowisku pracy zadaniami dydaktyczno-szkoleniowymi;

— funkcje informacyjne, ważne w twórczości wynalazczej inżynierów, pełni czytelnictwo literatury patentowej.

Wobec różnorodności funkcji czytelnictwa, wydaje się konieczna próba sprawdzenia, czy — wobec rosnącego zapotrzebowania na wiedzę naukową w pracy zawodowej — czytelnictwo staje się stałym elementem zachowań zawodowych pracowników wysoce wykwalifikowanych.

Próbę taką stanowiły badania czytelnicze przeprowadzone w końcu 1975 roku wśród inżynierów przemysłu chemicznego, zatrudnionych w zakładach reprezentujących dwie branże — jedną z nich cechowała duża dynamika rozwoju, druga była mniej dynamiczna. Badaniem objęto wszystkich inżynierów zatrudnionych w wybranych zakładach, tylko w jednym zakładzie, ze względu na dużą liczbę zatrudnionych tam inżynierów, odbiegającą dwu- i trzykrotnie od liczby inżynierów w innych zakładach, wybrano do badań co drugiego inżyniera i w ten sposób uzyskano zbliżone liczbowo zbiorowości. W badaniach zastosowano dwie techniki: wywiad (w odniesieniu do inżynierów chemików) i ankietę (w odniesieniu do inżynierów innych

specjalności). Ogółem przeprowadzono wywiady z 201 inżynierami, co stanowi 62,6% chemików zatrudnionych w tych zakładach; ankietę wypełniło 161 osób, tj. 51,2% inżynierów innych specjalności, zatrudnionych w zakładach będących terenem badań.

Artykuł niniejszy, oparty na materiałach pochodzących z wywiadów, dotyczy jednego tylko problemu czytelnictwa inżynierów, a mianowicie charakterystycznych cech wykorzystywanej przez nich literatury.

Charakterystyczne cechy czytelnictwa inżynierów-praktyków

Specyfika potrzeb czytelniczych środowisk inżynierów, związana z charakterem ich pracy zawodowej, skłania do analizy czytanej i wykorzystywanej literatury specjalistycznej oraz zachowań czytelniczych. Szczególnie interesujące wydają się przy tym następujące zagadnienia:

(a) Zasięg literatury naukowej wśród inżynierów. W kontekście rozprzestrzeniania się treści nauki wielkość zasięgu tej literatury w badanym środowisku będzie świadczyć o istnieniu kontaktu tego środowiska z nauką, a rodzaje czytanej literatury naukowej będą odzwierciedlać funkcję, jakie nauka pełni w tych środowiskach.

(b) Zakres przedmiotowy wykorzystywanej literatury (tj. liczba ujawnionych zainteresowań i ich zawartość treściowa) wskazujące na istnienie potrzeb w odniesieniu do jednej lub więcej dziedzin wiedzy. Manifestujące się w lekturach potrzeby łączą się zarówno z różnymi koncepcjami przedmiotowego kształcenia inżynierów (większy lub mniejszy udział wiedzy z dziedzin ogólnotechnicznych i nauk podstawowych), jak z różnorodnością prac wykonywanych przez inżyniera w przemyśle. Prace te — różne pod względem swej tematyki — wymagają wiedzy różnego rodzaju.

(c) Zakres ujawnionych potrzeb wiedzy zawodowej realizowanych poprzez czytanie. Dotyczy to problemu pojmowania przez badanych kompetencji inżyniera (a co za tym idzie „zakresu fachowości” literatury), wykraczających poza wiedzę i umiejętności ściśle techniczne i związanych z wiedzą dostarczaną przez nauki społeczne. Wiedza ta wydaje się niezbędna dla sprawnego wykonywania przez inżynierów zadań organizacyjno-kierowniczych w przemyśle.

(d) Systematyczność kontaktu z literaturą, związana z częstotliwością występowania potrzeb aktualizowania, pogłębiania, uzupełniania i zdobywania kwalifikacji i kompetencji specjalistycznych. Dotyczy to, ostatnio często poruszanego, zagadnienia edukacji permanentnej, tj. kształcenia kontynuowanego w ciągu całego okresu aktywności zawodowej, zwłaszcza w środowiskach najwyżej kwalifikowanych pracowników [5, 10].

(e) Intensywność kontaktu z literaturą mierzona liczbą tytułów książek i czasopism wykorzystywanych przez inżynierów w określonym czasie (uwzględniono tu wszystkie tytuły czasopism, po które sięgają inżynierowie w miarę potrzeb, oraz tytuły książek wykorzystanych przez nich w kwartale poprzedzającym badania). Podobnie jak zakres przedmiotowy lektur, większa lub mniejsza liczba wykorzystanych tytułów świadczy tu o różnorodności potrzeb czytelniczych badanych specjalistów.

Nie wyczerpuje to całości problematyki czytelnictwa specjalistów, ale są to najbardziej istotne problemy z punktu widzenia procesów upowszechniania się nauki w badanym środowisku oraz innych specyficznych cech tej formy komunikacji.

*

W odniesieniu do zasięgu literatury naukowej (a) należy dodać, że problemy te łączą się bezpośrednio z funkcjonowaniem nieuproszczonych treści nauki w środowiskach pozanaukowych. Większość potrzeb czytelniczych inżynierów wynika z ich praktyki zawodowej (działalności wymagającej pewnego poziomu kwali-

fikacji i kompetencji w określonej dziedzinie). Zatem czytelnictwo literatury fachowej jest w pewnej mierze odzwierciedleniem stopnia adekwatności zdobytego wykształcenia do działalności zawodowej. Uzasadnione wydaje się więc postawienie hipotezy, że większość inżynierów-praktyków sięga po pozycje o charakterze zawodowym, poradnikowym, natomiast zasięg literatury naukowej — reprezentują zaś ją głównie podręczniki dla szkół wyższych — jest mniejszy. Wyniki badań nie potwierdziły tej hipotezy. Aż 79,1% badanych inżynierów wykorzystuje literaturę naukową, co świadczy o dość istotnym znaczeniu treści nauki w tych środowiskach. Duży zasięg literatury naukowej wśród inżynierów łączy się w pewnej mierze z ogólną strukturą wydawniczą, w której — jak zaznaczono na początku — literatura naukowa stanowi ponad połowę wydawanych w ciągu roku tytułów książek i czasopism.

Stwierdzenie tak powszechnego kontaktu z treściami nauki prowadzi do chęci przyjrzenia się funkcjom, jakie treści owe pełnią w tym środowisku, a więc do analizy wewnętrznej struktury wykorzystywanej literatury naukowej. T. K u h n w pracy *Struktura rewolucji naukowych*, charakteryzując cechy specyficzne nauk znajdujących się w wysokim stadium rozwoju (nauki ścisłe i przyrodnicze), pisze o malejącym znaczeniu książki jako środka komunikacji naukowej. Książka w formie podręcznika lub syntetyzującego przedstawienia osiągnięć nauki (zawierająca paradygmaty określonej dyscypliny naukowej) przeznaczona jest przede wszystkim dla środowisk pozanaukowych jako forma kształcenia. W dziedzinach, w których książka pozostaje nadal środkiem komunikacji naukowej, specjalizacja jest jeszcze na tyle szeroka, że laik może liczyć, iż nadaży za postępem zapoznając się z oryginalnymi doniesieniami badaczy [4]. Zbliżone opinie wypowiadają D.J. de Solla Price i J. Z i m a n pisząc o coraz większym znaczeniu czasopism w komunikacji naukowej [7, 10]. Wydaje się, że chociaż nauki techniczne pod względem rozwoju zajmują miejsce pośrednie między naukami ścisłymi a naukami społecznymi i humanistycznymi, to stopień wykorzystania czasopism i książek naukowych przez przedstawicieli tych nauk będzie w pewnej mierze świadczyć o tym, czy istotnie funkcje nauki, realizowane w czytelnictwie inżynierów, zawierającą się w uzupełnianiu wykształcenia (w formie edukacji kontynuowanej), czy też nie.

Jeśli założymy, że treści nauki wykorzystywane przez inżynierów mają charakter paradygmatyczny, tzn. są to treści sprawdzone i powszechnie uznane przez naukę, to nasuwają się dwie hipotezy:

- 1) duży zasięg literatury naukowej w badanym środowisku wynika głównie z tego, że inżynierowie korzystają przede wszystkim z książek naukowych, a zasięg czasopism naukowych jest znacznie mniejszy;
- 2) inżynierowie wykorzystują przede wszystkim podręczniki szkół wyższych.

Osobne potraktowanie książek i czasopism wykazało, że książki naukowe mają w badanym środowisku trzykrotnie szerszy zasięg niż czasopisma naukowe (74,6% inżynierów sięga po książki naukowe łącznie z podręcznikami szkół wyższych, a tylko 25,6% inżynierów deklaruje korzystanie z czasopism naukowych). Mimo to fakt, że co czwarty inżynier wykorzystywał czasopismo naukowe, zdaje się wymagać dalszej analizy — jest to bowiem wynik bardzo optymistyczny z punktu widzenia możliwości rozprzestrzeniania się treści nauki. Złożyło się na ten wynik i to, że badani inżynierowie reprezentują dyscypliny znajdujące się na średnim poziomie rozwoju (większa możliwość nadążenia za rozwojem wiedzy niż w naukach ścisłych), i to, że są oni specjalistami pracującymi w przemyśle o bardzo wysokiej dynamice rozwoju, w którym wzajemne zależności: nauka — przemysł są ściślejsze i mają większe tradycje. Być może poprzez analizę artykułów zamieszczanych w tych czasopismach naukowych i wykorzystywanych przez inżynierów można by określić bardziej precyzyjnie stopień „unaukowienia” tak czasopism jak i artykułów.

Nie potwierdziła się druga z przedstawionych hipotez. Podręczniki szkół wyższych nie stanowią dla większości inżynierów lektury dominującej. W kwartale poprzedzającym badania stosunkowo więcej inżynierów korzystało z książek naukowych niż z podręczników szkół wyższych (odpowiednio: 63,7% i 35,3%). W dalszej tytułowej analizie wykorzystywanych książek może potwierdzić się przypuszczenie, że większość z tych książek, mimo braku formalnego zatwierdzenia ich jako podręczników, ma charakter syntetyzujący pewne dziedziny wiedzy i — z tego punktu widzenia — jest zbliżona swym charakterem do podręczników. Zresztą wprowadzenie dodatkowego kryterium, jakim jest „nowość” czytanych książek, potwierdza częściowo przypuszczenie, że wykorzystywane książki naukowe, nawet jeśli są podręcznikami, nie należą do prac najnowszych.

W latach 1974—1975 ukazało się 220 książek naukowych z dziedziny chemii, z czego 76,3% stanowiły książki wydane po raz pierwszy. W badaniach zaledwie 34,8% inżynierów wymieniło tytuły lub autorów książek wydanych w ciągu ostatnich dwu lat; tyleż samo, bo 35,3% badanych stwierdziło, że nie interesuje się i nie czyta nowości, a 11,4% badanych nie umiało nic na ten temat powiedzieć. Niemal połowa (48,2%) inżynierów ujawniła brak rozeznania w sytuacji na rynku wydawniczym; więcej niż co dziesiąty badany miał stosunkowo małe rozeznanie w tej dziedzinie a tylko 1/3 wykazywała stosunkowo dobre rozeznanie. W ten sposób można pośrednio wnioskować, że czytanie literatury służy aktualizacji, pogłębianiu lub nabywaniu kwalifikacji specjalistycznych, zatem czytelnictwo specjalistów jest w dużym stopniu przedłużeniem funkcji kształcących instytucji nauki.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego zainteresowań czytelniczych inżynierów (b) należy zaznaczyć, że łączy się on ściśle z zasięgiem wykorzystywanej literatury naukowej. Z zasięgu książek naukowych wśród inżynierów, z rodzaju tych publikacji można wysnuć kilka przypuszczeń co do tego, jak wszechstronne są potrzeby czytelnicze badanych i jakich dyscyplin wiedzy dotyczą. Wydaje się bowiem, że różnorodność dyscyplin nauki, reprezentowana w lekturach inżynierów, wiąże się z różnym poziomem wykorzystywanych przez nich treści. W zakresie nauk podstawowych i dyscyplin technicznych innych niż nauki chemiczne, których przedstawicielami są badani inżynierowie, będą oni wykorzystywali literaturę naukową o charakterze „paradygmatycznym”, a więc podręczniki szkół wyższych i prace podsumowujące dorobek określonych dziedzin, gdyż chemicy nie są wobec tych dziedzin specjalistami. Jako tacy mogą występować w przypadku różnych działów chemii (zależnie od specjalności) i można przypuszczać, że w tej dyscyplinie nauki są oni w większym stopniu przygotowani do nadążania za jej rozwojem.

Wykorzystywanie przez większość inżynierów książek naukowych — i to książek, jak się przypuszcza, przeważnie podręcznikowych oraz prac syntetycznych — może wskazywać na różnorodność tematyczną ich zainteresowań, wykraczających poza własną dziedzinę.

Jeśli zainteresowania czytelnicze inżynierów podzielimy na: a) dotyczące własnej dziedziny wiedzy, b) zainteresowania innymi dziedzinami techniki, c) podstawami nauk technicznych i d) zainteresowania innymi informacjami ogólnymi, to zainteresowanie wszystkimi czterema rodzajami wiedzy wyraziło 22,9% inżynierów; dwoma i trzema rodzajami 38,4% osób. Potwierdziło się więc przypuszczenie, że większość inżynierów przejawia zainteresowania wieloprzmiotowe. Tylko jedną dziedziną wiedzy interesowało się 37,8% badanych. Wśród osób o zainteresowaniach jednorodnych, choć dotyczyły one głównie własnej dyscypliny, są także osoby szukające wiedzy wyłącznie z innych dziedzin techniki lub nauk podstawowych.

Powyższe wyniki można traktować jako dane w dużym stopniu ilustrujące adekwatność zdobytych kwalifikacji i wiedzy do wykonywanego zawodu. Jeśli dokładniej przyjrzymy się treściom tych zainteresowań, to okaże się, że 1/3 inżynierów poszukuje w lekturze wiedzy dotyczącej własnej dyscypliny (wiedza specjalistyczna)

oraz z innych dziedzin techniki łącznie z jej podstawami (wiedza techniczna); 1/3 szuka wyłącznie wiedzy specjalistycznej albo wyłącznie treści ogólnoinformacyjnych (informacja zawodowa); 1/5 objawia zainteresowania wszystkimi rodzajami wiedzy, a ponad 1/10 badanych łączy zainteresowania specjalistyczne z zainteresowaniami zawodowymi. Godne podkreślenia wydaje się występowanie zainteresowań innymi dziedzinami techniki i nauki — treściami podstawowymi oraz treściami ogólnoinformacyjnymi (zawodowymi). Pierwsze z nich wiążą się z udziałem tych dziedzin w programach kształcenia inżynierów (konceptje kształcenia wąkospecjalistycznego lub kładące nacisk na wszechstronność przygotowania inżyniera). Drugi typ zainteresowań łączy się ściśle z wykorzystywaniem czasopism zawodowych, a zwłaszcza tych treści w nich przekazywanych, które przynoszą informacje o różnych środowiskach zawodowych, przeglądy prasy, recenzje. Są to treści, które mimo coraz większej specjalizacji czasopism zawodowych, poprzez swój charakter informacyjny spełniają funkcje integrujące różne środowiska inżynierskie.

Badania wykazały, że potrzeby wiedzy pozaspecjalistycznej przejawia ponad połowa (57,8%) inżynierów, co znaczy, że duża grupa inżynierów uznaje swe przygotowanie z innych dziedzin techniki i z nauk podstawowych za niezadowolające wobec obowiązujących ich zadań. Przyczyną tego mogą być nie tylko wykonywane prace, ale i ukończenie różnych uczelni (w programach nauczania poszczególnych szkół inny jest udział nauk podstawowych i technicznych). Stosunkowo mniejszy jest wśród badanych zasięg wykorzystywania treści zawodowych — korzysta z nich zaledwie co trzeci inżynier. Czasopisma zawodowe, podobnie jak książki i czasopisma naukowe, spełniają więc głównie funkcję przekazników wiedzy specjalistycznej i technicznej (funkcje kształcące, szkoleniowe), zaś w dużo mniejszym stopniu — integracyjną, kształtującą więzi zawodowe poprzez komunikację międzyśrodowiskową. Charakterystyczne jest tu technicystyczne nastawienie większości inżynierów wobec literatury, co — jak się zdaje — jest związane ze specyficznie rozumianą w tym środowisku rolą inżyniera; wskazuje na to zakres potrzeb wiedzy zawodowej realizowanych poprzez czytanie.

Przystępując do omawiania zakresu ujawnionych potrzeb wiedzy zawodowej realizowanych poprzez czytanie (c) należy zaznaczyć, że przedstawione wyżej zainteresowania czytelników inżynierów dotyczyły nauk technicznych lub z techniką związanych (podstawy techniki), brak natomiast wśród nich zainteresowań naukami społecznymi czy ekonomicznymi, chociaż w deklaracjach ponad połowa (51,8%) inżynierów wyrażała zapotrzebowanie na wiedzę z ekonomii, socjologii, organizacji pracy, psychologii. Potrzeby wiedzy z nauk społecznych wynikają z podwójnej roli inżyniera w zakładzie pracy: eksperta i organizatora produkcji. Ponad połowa (58,2%) badanych inżynierów chemików zajmowała stanowiska kierownicze różnych szczebli, a więc wykonywała zadania wymagające podejmowania decyzji nie tylko w dziedzinie ściśle technicznej. Mimo odczuwania braków wiedzy społecznej i mimo niewielkiej popularności innych form zdobywania tej wiedzy (kursy z organizacji pracy, socjologii pracy, psychologii pracy, ekonomii), literatura pozatechniczna prawie nie znajduje odbiorców w tym środowisku. Książki z tych dziedzin, przydatne dla inżynierów, mają w produkcji wydawniczej udział mniejszy niż książki techniczne, ale nie to wydaje się główną przyczyną tego zjawiska. Wyjaśnienia należy szukać raczej w zauważonym już przez badaczy (J. Hosera, Z. Kowalewskiego, J. Bugiela [1, 2, 3]) dominującym wśród inżynierów typie orientacji zawodowej. Orientacja ta, ukształtowana przez uczelnię, jest skierowana niemal wyłącznie na zadania związane z rolą eksperta, specjalisty; stąd niechęć części inżynierów do zajmowania stanowisk kierowniczych, a zwłaszcza do pełnienia obowiązków administracyjnych, związanych z funkcjami kierowniczymi. Można przypuszczać, że tak jak pojęcie literatury fachowej w badanym środowisku ogranicza się do literatury technicznej, tak pojęcie „fachowości” obejmuje tylko wiedzę i kompetencje techniczne. Tymczasem

coraz silniejszy związek techniki z różnymi dziedzinami życia oraz coraz częściej występująca konieczność podejmowania przez inżynierów decyzji w sprawach nie tylko ściśle technicznych wskazuje na rosnące znaczenie wiedzy społecznej.

Na międzynarodowym kolokwium zorganizowanym przez UNESCO w Bukareszcie w 1972 r. oraz na wcześniejszych konferencjach i spotkaniach ekspertów pod patronatem tej organizacji (1968, 1970) problem udziału nauk społecznych w kształceniu inżynierów był często poruszany. Uczestnicy kolokwium bukareszteńskiego, zajmujący się szczególnie treściami (zawartością) nauk społecznych i humanistycznych w kształceniu inżynierów w różnych krajach oraz formami nauczania w tych dziedzinach, stwierdzili w końcowych wnioskach, że nauki te mają niezwykle istotne znaczenie dla inżynierów, jako osób bezpośrednio odpowiedzialnych za zmiany wywołane wprowadzeniem innowacji technicznych, ponoszących społeczne konsekwencje działalności inżynierskiej [5]. Nowy model inżyniera-fachowca przygotowany przez uczelnie winien uwzględniać kompetencje i wiedzę nie tylko techniczną, ale też społeczną, humanistyczną. Z dotychczasowych badań wynika, że dziedziny społeczne są traktowane przez inżynierów nie jako wiedza naukowa, ale raczej jako umiejętności nabywane mimochodem w trakcie pracy.

Systematyczność kontaktu z literaturą (d) wysoko wykwalifikowanych pracowników jest tu traktowana jako świadectwo, że korzystanie z literatury stały element ich czynności zawodowych. Jeśli uznamy, że badani inżynierowie reprezentowali zawody ściśle związane z szybko rozwijającymi się dyscyplinami nauki (chemia), to słuszną wyda się hipoteza, że powszechnie będą występować takie sposoby korzystania z literatury, które mogą świadczyć o świadomym i zorganizowanym czytaniu.

Hipoteza ta w pełni się potwierdziła. Przeszło 4/5 inżynierów (83,6%) wykorzystuje zarówno książki jak i czasopisma w sposób świadomie zorganizowany (tj. przynajmniej raz w miesiącu korzysta z książki oraz przegląda czasopisma w miarę ich ukazywania się, albo raz na jakiś czas wszystkie numery, albo — w zależności od potrzeby — przegląda określone numery); ponad połowa z nich (54,2%) korzysta nie tylko z książek i czasopism polskich ale i z czasopism zagranicznych.

Specyfika obu źródeł wiedzy (książki i czasopisma), związana z różnymi możliwościami pełnienia przez nie funkcji kształcących, zaznacza się nie tylko w omawianych różnicach poziomu wykorzystywanych książek i czasopism, ale i w różnicach częstotliwości kontaktu z nimi. O ile książki przynajmniej raz w miesiącu wykorzystuje 69,8% inżynierów, to czasopisma przegląda systematycznie w miarę ich ukazywania się (większość jest miesięcznikami) tylko 39,6%. Potwierdza to w dużym stopniu wcześniejsze uwagi odnoszące się do poziomu i charakteru treści poszukiwanych przez inżynierów. Można jeszcze dodać, że systematyczny kontakt z literaturą dominujący w tym środowisku świadczy o tym, że ustawiczne kształtowanie ma charakter stały.

O realizowaniu owej edukacji permanentnej świadczy nie tylko systematyczność kontaktu z literaturą, ale i i n t e n s y w n o ś ć (e) mierzona liczbą wykorzystanych w określonym czasie książek i czasopism. Ponad czwartą część inżynierów (27,9%) cechuje stosunkowo intensywny kontakt z literaturą, co znaczy, że wykorzystują oni w kwartale co najmniej 2—3 książki oraz, w miarę potrzeb, szukają wiedzy w 4 i więcej czasopismach zawodowych i naukowych.

Jak więc widać, realizacja zapotrzebowania na wiedzę jest w badanym środowisku stosunkowo intensywna, a literatura — jak można wnioskować z jej zasięgu — stanowi jedną z istotnych form komunikacji tak między nauką a badanymi specjalistami (literatura naukowa), jak i między różnymi środowiskami technicznymi (wykorzystanie czasopism zawodowych).

Wnioski

Przyjęte perspektywy analizy czytelnictwa literatury fachowej pozwoliły na wyodrębnienie kilku wskaźników charakteryzujących funkcjonowanie tej literatury w środowisku inżynierów — praktyków.

Systematyczne i świadomie zorganizowane sposoby kontaktu z literaturą cechujące większość badanych świadczą o dość dużym znaczeniu literatury jako kanału przepływu informacji i wiedzy zarówno ze środowisk naukowych jak i między różnymi środowiskami inżynierskimi.

Duży zasięg książek naukowych o charakterze podręcznikowym i syntetyzującym dowodzi, że korzystanie z literatury fachowej stanowi w dużym stopniu przedłużenie kształcących funkcji instytucji nauki.

Struktura kształcenia wyższego przyczynia się w dużym stopniu do ukształtowania zainteresowań badanych inżynierów literaturą fachową. Obserwuje się to zarówno w przedmiotowym zróżnicowaniu odbieranych treści, jak i w zakresie potrzeb wiedzy zawodowej realizowanych poprzez czytanie. W badanym środowisku zapotrzebowanie na wiedzę fachową realizowane poprzez wykorzystywanie literatury ogranicza się do literatury technicznej. Jakkolwiek literatura ta obejmuje nie tylko publikacje wysoko specjalistyczne, ale i pozycje z różnych dziedzin techniki i z nauk podstawowych, nie znalazły odbicia w czytelnictwie potrzeby wiedzy z nauk społecznych.

Czytelnictwo inżynierów-praktyków mimo swej odmienności od czytelnictwa naukowców jest stałym elementem zachowań zawodowych większości badanych inżynierów. Wynika z tego potrzeba podejmowania ciągłych badań nad czynnikami wyznaczającymi korzystanie z literatury fachowej w pozanaukowych środowiskach specjalistycznych.

Bibliografia

- [1] Bugiel J.: *System kształcenia inżynierów a ich praca zawodowa*. Warszawa 1975.
- [2] Hoser J.: *Zawód i praca inżyniera*. Warszawa 1970.
- [3] Kowalewski Z.: *Chemiczy w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*. Warszawa 1962.
- [4] Kuhn T.: *Struktura rewolucji naukowych*. Warszawa 1968.
- [5] *Les sciences sociales et humaines dans la formation des ingénieurs*. Paris 1972 UNESCO.
- [6] *Normes de qualification des ingénieurs*. Paris 1974 UNESCO.
- [7] de Solla Price D.J.: *Mała Nauka — Wielka Nauka*. Warszawa 1967.
- [8] *Ruch wydawniczy w liczbach*. XXI: 1975. Warszawa 1976.
- [9] Wroczyński R.: *Edukacja permanentna*. Warszawa 1973.
- [10] Ziman J.: *Spoleczeństwo nauki*. Warszawa 1972.

BIBLIOTEKA WYŻSZEJ SZKOŁY MORSKIEJ w SZCZECINIE

JERZY KSIĄŻE

Wojewódzka Biblioteka Publiczna

Gdańsk

Oddział w Tczewie

ODDZIAŁY WOJEWÓDZKICH BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

Od połowy roku 1975 Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Gdańsku działa w nowej strukturze organizacyjnej dostosowanej do nowego podziału administracyjnego kraju. Utworzono trzy oddziały terenowe: w Kościerzynie, Wejherowie i Tczewie oraz pozostawiono samodzielność bibliotekom w Kartuzach, Pruszczu, Pucku, Starogardzie, czyli byłym bibliotekom powiatowym.

Oddziały sprawują bezpośredni nadzór administracyjny i merytoryczny (z centralnym zakupem książek włącznie) nad bibliotekami gminnymi: oddział w Kościerzynie — nad bibliotekami byłych powiatów Kościerzyna i Kartuzy, oddział w Wejherowie — nad bibliotekami byłych powiatów Wejherowo i Puck oraz nad dwiema bibliotekami gminnymi z byłego powiatu Lębork, oddział w Tczewie — nad bibliotekami byłych powiatów Tczew, Starogard i Pruszcz. Biblioteki miast: Kartuzy, Puck, Rumia, Starogard i Pruszcz prowadzą zakup książek samodzielnie, a organizacyjnie i budżetowo podlegają Urzędowi Miast.

Oddziały w Tczewie, Kościerzynie, Wejherowie podlegają całkowicie Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Gdańsku. Nie wyszło to oddziałom na dobre. Zastosowana zasada centralizacji, jeśli chodzi o nadzór nad gminami oraz środki finansowe, jest niewątpliwie słuszna, jednak prawidłowa centralizacja oznacza przekazywanie kompetencji tylko w zakresie niezbędnym dla sprawnego działania całej jednostki. Praktyka wykazuje pełną niezgodność z tą zasadą. Nadmierna moim zdaniem centralizacja kierowania, szczególnie pod względem wydawania decyzji, kadrowym, administracyjnym i finansowym — powoduje ograniczenie uprawnień kierowników, opóźnianie decyzji oraz osłabienie zaangażowania ogółu pracowników.

Działalność utrudnia nieznajomość wysokości środków finansowych na potrzeby oddziału, jeżdżenie po każdy podpis do Gdańska (kierownicy oddziałów praktycznie nie podpisują zamówień), dokonywanie zakupów częściowo przez Oddział częściowo przez Gdańsk, obarczanie czynnościami administracyjnymi bez uprawnień i w jednym przypadku bez etatu administracyjnego.

Teoretycznie przejęcie przez WBP w Gdańsku zarządzania miało usprawnić przepływ informacji oraz odciążenie kierowników oddziałów od czynności administracyjnych. W praktyce niezbyt jednoznaczny zakres i podział kompetencji oraz niewłaściwy z różnych przyczyn przepływ informacji w poziomie i pionie obciąża nadmiernie kierowników (również psychicznie), powoduje osłabienie kontroli i orientacji w terenie podległym, a w pewnych przypadkach osłabia zaangażowanie. Dodatkowym czynnikiem utrudniającym sytuację jest niedostatek personelu, który powoduje wykonywanie wszystkich czynności „papierkowych” przez kierownika Oddziału. Szczególnie trudny jest brak samodzielności w podejmowaniu decyzji różnego typu. Utrudnia to w znacznym stopniu współpracę z wieloma instytucjami oraz sprawne i szybkie działanie.

Zlikwidowanie służby instrukcyjnej w Oddziałach jest chyba największym mankamentem. Scedowanie tych obowiązków na instruktorów WBP nie zdaje w pełni egzaminu. Instruktorzy ci, oprócz terenu województwa, obsługują sieć biblioteczną Gdańska, a jednocześnie są pracownikami działów merytorycznych WBP. Dział instrukcyjno-metodyczny ma małą obsadę etatową, jest w pewnym stopniu kance-

larią WBP i również nie jest w stanie spełniać swoich funkcji. Powoduje to, że nie tylko kierownicy oddziałów, ale również kierownicy działów i sekcji nie mają pełnych informacji, ponieważ ich przepływ — jak wspomniałem — pozostawia wiele do życzenia. Wydaje się, że głównym powodem jest dublowanie opieki merytorycznej nad gminami i jednocześnie osłabienie kontroli. Najlepszym rozwiązaniem byłby powrót do schematu przed reorganizacją. Biblioteki powiatowe miały wówczas 1—3 instruktorów dla całego powiatu, obecnie 1 etat na 2 lub 3 były powiaty. Perspektywnie liczba ich nie może być minimalna, ale wtedy, gdy będziemy mieli silne biblioteki gminne z kwalifikowaną i świadomą swoich zadań kadrą. Jest to jednak perspektywa dość odległa. Dlatego też trzeba rozważyć możliwości powrotu do dawnego stanu.

Organizację biblioteki jako instytucji należy oceniać między innymi z punktu widzenia sprawności rozumianej przez prakseologów jako działanie, które posiada możliwie największą liczbę cech „dobrej roboty” określanej przez prakseologów przez skuteczność, ekonomiczność, dokładność i prostotę. Te elementy niestety są w obecnej strukturze mało dostrzegalne, a przecież tylko takie działanie pozwala osiągnąć zamierzony cel. W pracy bibliotekarskiej, gdzie mamy do czynienia z pozornie „abstrakcyjnym wyrobem”, zbyt rzadko dostrzegamy i stosujemy zasady organizacji i zarządzania dotyczące ogółu instytucji.

Przyjęty model struktury WBP jest słuszny, ale winien zostać przepracowany i dostosowany do efektywnego, praktycznego działania. Brak określonej wysokości środków finansowych nie pozwala na planowe działanie. Obecna sytuacja stawia kierowników oddziałów w pozycji zwykłego referenta do spraw różnych, co stoi w pełnej sprzeczności z zakresem działania, który w praktyce jest trudny do wykonania. Kierownik oddziału, który winien być z racji funkcji czymś w rodzaju zastępcy dyrektora — działa w sytuacji niejasnej, zarówno w hierarchii, jak i strukturze bibliotek. Mam wątpliwości, czy winien stać na równi z kierownikami działów WBP.

Wielość zadań, jakie stawia przed bibliotekami czas dzisiejszy, przy jednoczesnym ograniczeniu środków materialnych i niedostatku kwalifikowanej (nie tylko w sensie formalnym) kadry — zmusza do optymalizacji systemów zarządzania oraz mechanizacji procesów bibliotecznych. Nadrzędnym celem bibliotek jest ich funkcja usługowa. Warunki do realizacji celu to: pozyskanie zasobów, środków finansowych i materiałowych, sprzętu bibliotecznego, biurowego, aparatury, urządzeń, lokalu.

Jak już wspomniałem powyżej, obszar działania Oddziału został znacznie poszerzony, bez zwiększenia obsady kadrowej. Oddział Tczew zaopatruje w książki około 50 bibliotek, a nadzór merytoryczny sprawuje nad około 65 bibliotekami. Dużą liczbę placówek mają oddziały w Wejherowie i Kościerzynie. Lokalowo siedziby oddziałów są niedostosowane do pełnienia nałożonych funkcji. Szczególnie źle wygląda sprawa sprzętu technicznego i biurowego. Brak powielaczy, kopiarek do kart katalogowych, maszyn do pisania utrudnia opracowanie księgozbioru i niepotrzebnie obciąża pracowników. Podobnie zła sytuacja jest w bibliotekach gminnych. Bez sprzętu technicznego niemożliwa jest sprawna i efektywna praca. Poważne braki zauważa się w sprzęcie bibliotecznym. Jest to zresztą bolączką typową dla bibliotek. Znane są wszystkim trudności w zdobyciu mebli bibliotecznych. Szukanie deficytowego drewna powoduje dalsze opóźnienia w wyposażeniu. Trzeba wykorzystać wszystkie możliwości w zdobyciu mebli. Lepszy jest regał za 1000 zł z płyt wiórowych niż za 2200 zł z drewna. Lokale bibliotek uległy ostatnio pewnej poprawie; notuje się oczywiście przypadki skrajne, ale patrząc realnie do ideału jeszcze daleko. Stąd też konieczna jest w odniesieniu do bibliotek gminnych oraz ich filii duża elastyczność w sprawach lokalowych. Rozpatrzyć trzeba również w dalszym ciągu sprawę ekonomiki bibliotek wiejskich. Bo jeśli biblioteka rejestruje 200 czytelników rocznie, czy też dziennie 2—7 odwiedzin, to czy zawsze jest sens utrzymywać ten etat? Czy

nie trzeba szukać innych rozwiązań, do likwidacji włącznie? Koszty utrzymania bibliotek są dosyć wysokie, a opłacalność nie zawsze przekonywająca.

Zarówno właściwy przydział środków finansowych i materiałowych, jak również stworzenie optymalnego modelu struktury organizacji i zarządzania bibliotekami publicznymi, w tym i oddziałami, nabiera szczególnego znaczenia wobec ciągłej rozbudowy szkolnictwa wyższego (głównie zaocznego i studiów nauczycielskich) oraz polityki oświatowej państwa zakładającej upowszechnienie wykształcenia średniego. Należy przewidywać w związku z tym wzrost i zróżnicowanie czytelnictwa w bibliotekach małych miast i gmin, które przejmą na siebie ciężar zaspokojenia zapotrzebowania na literaturę naukową. Do realizacji tego potrzebne są dwa czynniki:

- 1) środki finansowe,
- 2) przygotowanie szczegółowego schematu organizacyjnego.

Środki finansowe bez schematu organizacyjnego (i odwrotnie) nie wystarczą dla zrealizowania celu usługowego. Niestety, biblioteki publiczne województwa gdańskiego nie mają długofalowego, konkretnego programu działania, ani organizacyjnego, ani merytorycznego. Oddziały muszą same wypracować koncepcję pracy, na które to czynności niewiele czasu można przeznaczyć z przyczyn, o których wcześniej wspomniano.

Wydaje się, że główną przyczyną trudności wypracowania realnej i adekwatnej do zapotrzebowania koncepcji działania — jest powolność, a częściowo niemożność przełamania przez bibliotekarzy publicznych określonych barier psychicznych i pewnych schematów myślowych oraz zbyt rzadkie stawianie szeroko pojętych zagadnień czytelnictwa w kontekście ogólnego rozwoju kultury i oświaty. W kierunkach pracy oddziałów i bibliotek małych miast i gmin widzimy konieczność brania pod uwagę następujących działań:

— opracowanie programu pracy w aspekcie szkoły 10-letniej (głównie zagadnienia kultury — muzyka, plastyka itp.);

— rozwój informacji bibliotecznej i bibliograficznej;

— rozbudowanie i takie sprofilowanie księgozbioru, by mógł sprostać wzrastającym zapotrzebowaniom naukowym i był zgodny z programami szkół średnich i uczelni wyższych;

— uwzględnienie w pracy specyfiki gospodarczej oraz regionalnej danego środowiska;

— znaczne poszerzenie wachlarza usług przez zwiększanie zakresu i rodzajów zbiorów (zbiory specjalne, audiowizualne i dokumenty życia społecznego);

— rozwój działalności oświatowej i wprowadzanie nowych form;

— otoczenie opieką grup czytelników, którzy uzupełniają wykształcenie.

Są to w wielkim skrócie główne kierunki działania, które winny realizować biblioteki publiczne wszystkich stopni. Obecny rozwój bibliotek pod względem ich liczby, wielkości, zbiorów, kadry i zaspokajania szeroko pojętych potrzeb oświatowych społeczeństwa nakazuje poszukiwanie rozwiązań organizacyjnych i merytorycznych metodami naukowymi. Biblioteki są instytucjami życia społecznego, ich służebność wobec określonej społeczności i funkcje instrumentu rozwoju społecznego są oczywiste.

Słabość bibliotek publicznych bierze się stąd, że preferuje się tematykę biblioteczną kosztem problemów teoretyczno-organizacyjnych, których podejmowanie jest warunkiem nieodzownym z punktu widzenia realizacji celów usługowych biblioteki. Przestańmy być wyłącznie bibliotekarzami, bądźmy też ekonomistami i cybernetykami kultury. Jeżeli oddziały mają pozostać, to jako samodzielne biblioteki z możliwością decyzji co do środków i sposobów działania. Stworzy to poczucie satysfakcji z pracy, możliwość i bodziec do pogłębiania wiedzy i analizowania własnych czynności.

O BUDŻETACH BIBLIOTECZNYCH NA KONKRETNYM PRZYKŁADZIE

Jednym z podstawowych warunków należytego funkcjonowania bibliotek jest zapewnienie im odpowiednich środków finansowych. Biblioteki publiczne są jednostkami budżetowymi, co oznacza, że są całkowicie utrzymywane przez państwo. Optymalizacja nakładów finansowych na ich funkcjonowanie była zawsze problemem dla władz¹.

Przystępując do formułowania uwag o nakładach finansowych na działalność księżnic publicznych Dolnego Śląska (dane dotyczą tylko tego regionu) zdaję sobie sprawę z braku w ekonomice kultury opracowanej aparatury pojęciowej i klasyfikacyjnej w odniesieniu do placówek bibliotecznych². Nie ma wyraźnego podziału na jednolite grupy bibliotek publicznych stosownie do wymagań statystyki, finansowania, programowania i planowania³. Był czas, gdy budżetem miejskim były objęte biblioteki małych miast. Po 1973 roku sytuacja pod tym względem zmieniła się. Przeszły one na budżet wiejski. Zmiany klasyfikacyjne musiały być dokonane także w statystyce, programowaniu i planowaniu. Wreszcie brak jest wyraźnie określonych mierników i wskaźników, jakimi należy się posługiwać. A bez nich jest niemożliwe uogólnianie i wnioskowanie. W niniejszym opracowaniu będę posługiwał się terminami i wskaźnikami zaczerpniętymi z planowania i statystyki wydziałów zarówno finansowych, jak i kultury dawnych prezydów WRN i RN m. Wrocławia, a od 1975 roku Urzędu dla Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia.

Do 1964 roku planowanie gospodarcze bibliotek odbywało się na Dolnym Śląsku z roku na rok, bez związku z planami perspektywicznymi, gdyż tych ostatnich nie było w odniesieniu do kultury. Dopiero od 1965 roku wydziały kultury prezydów WRN i RN m. Wrocławia rozpoczęły pracę nad planami perspektywicznymi rozwoju kultury na lata 1966—1970, a potem na 1971—1975⁴. Na całość tych zabiegów złożyło się najpierw zinventaryzowanie placówek i instytucji kultury w przekroju miasto — wieś, powiat — gromada (gmina), Wrocław — województwo, Wrocław — dzielnice — osiedla, a także odpowiednie sformułowanie koncepcji planowania. Pomocne przy tym okazały się *Ramowe wytyczne rozwoju urzędów służących upowszechnianiu kultury w latach 1966—1975*, wydane przez Zespół Koordynacji do Spraw Perspektywicznego Planu Rozwoju Urzędów Kulturalnych. Stały się one ogólnymi

¹ Por.: W. Dawidowicz: *Czego powinniśmy oczekiwać od ekonomiki kultury?* W: *Problemy organizacji i ekonomiki kultury. Wybrane zagadnienia*. Warszawa 1972, s. 17.

² Jako dyscyplina naukowa ekonomika kultury zajmuje się ekonomicznymi aspektami kultury we wszystkich dziedzinach gospodarki narodowej i życia społecznego drogą prowadzenia badań prawidłowości występujących w rozwoju kultury oraz planowanych i uzyskiwanych efektów ekonomicznych w celu optymalnego wykorzystania środków dla zaspokojenia kulturalnych potrzeb społeczeństwa. Por.: A. Wallis: *Ekonomika kultury — problematyka i przeznaczenie* oraz W. Dawidowicz: *op. cit.*, s. 9—23. W tej definicji i innych brak jest wyraźnych uwag co do efektywności nakładów na kulturę w sensie rosnącego znaczenia, jakie w nowoczesnej gospodarce zyskuje kadra wykształconych i kulturalnych pracowników. Por.: M. Gmytrasiewicz: *Finansowanie kształcenia*. Warszawa 1969, s. 35; J. Górski, M. Klimczak: *Rola kwalifikacji i kształcenia w procesach wzrostu gospodarczego w historii ekonomii politycznej*. W: *Ekonomika kształcenia. Wybrane zagadnienia*. Warszawa 1970, s. 9—45.

³ Por.: J. Kroszel: *Niektóre problemy metodologii programowania rozwoju placówek kulturalnych w regionie (w aspekcie ekonomicznym)*. W: *Problemy organizacji i ekonomiki kultury. Wybrane zagadnienia (op. cit.)*, s. 181—206.

⁴ *Komisja Planowania przy Radzie Ministrów. Minimalny zakres zagadnień ogólnych planów regionalnych województwa na lata 1968—1985*. Warszawa 19 lutego 1968 r. (maszynopis).

wskazaniami w programowaniu sieci placówek upowszechniania kultury, w planach regionalnych, generalnych założeniach inwestycji i w planach wieloletnich. Ustalały one także pewne normatywy rozmieszczenia poszczególnych typów placówek w planowanym okresie. Pomijały jednak możliwości finansowe, konieczne w działalności placówek i inwestycjach.

W planowaniu perspektywnym olbrzymią rolę spełniały ogólne wojewódzkie i wrocławskie plany regionalne, w których program rozwoju kultury stanowił odrębną całość. Według zaleceń Komisji Planowania przy Radzie Ministrów plany te powinny uwzględniać następujące zagadnienia: charakterystyka urządzeń kulturalnych w regionie, ocena poziomu i stopnia zaspokojenia potrzeb, koncepcje rozwoju urządzeń i działalności kulturalnej, ocena nakładów inwestycyjnych. W części tabelarycznej postulowano podanie danych liczbowych dotyczących rozwoju bibliotek publicznych wraz z filiami oraz dotyczących księgozbiorów bibliotecznych w przeliczeniu na jednego mieszkańca⁵.

Plany rozwoju kultury we Wrocławiu i województwie na lata 1966—1970 i 1971—1975 oraz perspektywiczne na 1971—1980 wprawdzie zawierały precyzyjnie sformułowane dane liczbowe w przekroju poszczególnych instytucji i placówek kultury, w tym także bibliotek, lecz bez określenia środków na ich finansowanie. Podział tych ostatnich odbywał się tradycyjnie co roku w zależności od przyznawanych limitów. Tak się działo i dzieje w innych województwach. Toteż między planami wieloletnimi a rocznymi występowały duże różnice z powodu niedostatecznych środków budżetowych. Ciągłe więc przeprowadzano korekty planów wieloletnich. Z tych też względów trudno je było traktować jako istotne źródło informacji o środkach finansowych bibliotek. Pozostawały więc przede wszystkim dane statystyczne znajdujące się w posiadaniu wydziałów finansowych. System informacji w zakresie kultury jest wprawdzie bardzo szeroki, lecz nie zawiera danych o materialnych podstawach funkcjonowania placówek i instytucji kulturalnych⁶. Z tych też względów posłużono się głównie statystyką finansową.

Rozpatrując problem nakładów finansowych na biblioteki, za ich miernik przyjmuje się najczęściej iloraz środków przypadających na określoną liczbę mieszkańców przez tę liczbę⁷. Drugim miernikiem może być iloraz nakładów finansowych przypadających na określoną liczbę bibliotek przez ich liczbę. Jeżeli uwzględnimy fakt, że biblioteki są tworzone w zależności od liczby mieszkańców, to drugi miernik nie będzie wiele różnił się od pierwszego. A więc podstawą obu jest liczba mieszkańców danej miejscowości, którą obsługuje biblioteka.

Nakłady inwestycyjne na biblioteki, jak w ogóle na kulturę, skupione były zawsze w wojewódzkim wydziale kultury. Skupienie ich w ręku jednego dysponenta wojewódzkiego podyktowane było gospodarnością przy ich wydatkowaniu. Taki system pozwalał na remonty kapitalne, nowe budownictwo kulturalne, w tym także biblioteczne, i kosztowne zakupy inwestycyjne. Gdyby środki finansowe były rozproszone, trudno byłoby je w ten sposób wykorzystywać. Natomiast nakłady na działalność bibliotek były rozproszone na poszczególne placówki. Przy analizie ekonomicznych aspektów działalności bibliotek tylko one mogą być uwzględnione, gdyż informacje o inwestycjach bibliotecznych znajdują się w całości inwestycji kulturalnych i trudno je wydzielić.

Środki budżetowe były zawsze dzielone na biblioteki nierównomiernie. Świadczą o tym dane za lata 1965 i 1974 w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Wystarczy je porównać w przekroju poszczególnych powiatów. W wymienionych wyżej latach

⁵ *Ibidem*.

⁶ Por.: Konferencja w sprawie statystyki kultury. *Wiadomości statystyczne* R. 13: 1968 nr 6 s. 18 i następne.

⁷ Można tu przytoczyć m.in. Zarządzenie nr 14 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 4 lutego 1971 r. w sprawie wskaźników zaopatrzenia bibliotek publicznych w nowości wydawnicze.

najmniej dostawały środków (w złotych): Bolesławiec odpowiednio 6,6 i 12,3; Dzierżoniów 7,2 i 11,3; Trzebnica 7,6 i 13,4. Najwięcej zaś: Góra 18,5 i 23,6; Lubin 16,3 i 23,6; Syców 15,1 i 28,4. Niekie środki przypadały także na miejskie biblioteki Jeleńskiej Góry, Legnicy, Świdnicy i Wałbrzycha. We Wrocławiu przyznawano zawsze dość wysokie kwoty⁸.

Ten nierównomierny podział środków na biblioteki powodował występowanie różnic między płacami bibliotekarzy o tych samych kwalifikacjach i stażach pracy, lecz zatrudnionych w różnych powiatach, między wydatkami gospodarczymi i funduszami na książki w podobnych bibliotekach itp.

Po zmianach w administracyjnym podziale kraju w 1975 roku i dostosowaniu do nich organizacji sieci bibliotek publicznych sytuacja pod tym względem jeszcze się pogłębiła. Wyłoniły się jaskrawsze różnice między poszczególnymi gminami i miastami, nie mówiąc już o znacznych dysproporcjach między miastami a gminami.

Aby usunąć z działalności bibliotek wszystkie te nieprawidłowości finansowe i ich ujemne konsekwencje, WiMBP we Wrocławiu rozpoczęła w pierwszych latach siedemdziesiątych systematyczne analizy działalności bibliotek i na tej podstawie zaczęto planować i dzielić środki na poszczególne biblioteki. W pracach tych można było wyróżnić dwie fazy: 1) analiz; 2) projekcji, hipotez i prognoz. W pierwszej przeprowadzono badania wyników pracy bibliotek, w drugiej zaś zwracano uwagę na związku działalności bibliotek z całokształtem rozwoju społeczno-gospodarczego regionu oraz na możliwości zaspokojenia finansowego ich funkcjonowania. Do najważniejszych spraw, które musiały znaleźć się w planie, należały: 1) stan bazy materialnej; 2) wykorzystanie bazy materialnej (lokalu i urządzeń); 3) stan kadr zatrudnionych; 4) wykorzystanie kadr.

W programowaniu rozwoju bibliotek musiały być wykorzystane takie elementy, jak: rozmieszczenie ludności, jej struktura, sytuacja gospodarcza itp.

Przygotowywane analizy i projekty budżetów bibliotek były przedstawiane wydziałom kultury prezydentów Wojewódzkich Rad Narodowych oraz Radzie Narodowej m. Wrocławia, a poczynając od 1975 roku Wydziałowi Kultury i Sztuki Urzędu Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia, i to przed podziałem limitów na rok następny.

Wszystkie te prace okazały się jednak mało przydatne w trakcie planowania dokonywanego przez wydziały finansowe. Trzymały się one własnych zasad i przepisów, a te wyraźnie nakazywały zwiększanie co roku budżetów tylko o 1,5%, bez względu na to, czy to było podyktowane potrzebą, czy też nie. W takiej sytuacji dysproporcje między budżetami poszczególnych powiatów, a obecnie gmin pogłębiały się nadal, a w ich ramach między poszczególnymi bibliotekami.

Wnioski narzucają się same. Tworzenie planów gospodarczych i budżetowych bibliotek musi uwzględniać wyniki analiz przeprowadzanych przez biblioteki. Konieczne są również badania nad tym zagadnieniem.

ŚWIATOWY KONGRES BIBLIOTEKARZY

1. Organizacja Kongresu

W dniach 3—10 września 1977 roku, w 50 rocznicę powołania Międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń Bibliotekarzy — ILFA odbył się w Brukseli Światowy Kongres Bibliotekarzy oraz 43 Sesja Rady Głównej IFLA. Zgromadził on około 2000 bibliotekarzy z całego świata. Głównym tematem były: *Biblioteki dla wszystkich: Jeden świat informacji, kultury i wiedzy* (Libraries for All: One World of

⁸ Według danych WiMBP we Wrocławiu.

Information, Culture and Learning). Główny temat dzielił się na sześć podtematów: 1. Świat książki, 2. Zarządzanie, ustawodawstwo i polityka, 3. Oświata i wiedza, 4. Przedsiębiorstwa, handel i przemysł, 5. Nauka i technika, 6. Czytanie dla przyjemności. Ten ostatni temat realizowany był w dwóch osobnych grupach językowych: angielskim i francuskim. Na każdym zebraniu poświęconym jednemu z tych tematów przewidziano jeden referat wprowadzający i dyskusję panelową z udziałem kilku referentów. Oprócz tego w poszczególnych sekcjach realizowano wcześniej zaplanowane programy. Kongres odbył się pod patronatem Króla Belgów Baudouina. Obrady toczyły się w kilku miejscach: w Pałacu Kongresów (Palais des Congrès), Bibliotece Królewskiej im. Alberta I (Bibliothèque Royale Albert Ier), Pałacu Sztuk Pięknych (Palais des Beaux-Arts) i w Pasażu 44 (Passage 44). Mimo iż wszystkie te miejsca były dość blisko położone, uczestnicy Kongresu czuli się niejednokrotnie zagubieni, a kontakty osobiste były również utrudnione. Wydany jedynie w języku angielskim program Kongresu i Sesji nastęrczał wiele dodatkowych trudności, choć oczywiście młodsze generacje bibliotekarzy niemieckich, francuskich, skandynawskich posługują się swobodnie tym językiem. Kongres został uroczystie otwarty w dniu 5 września w obecności premiera Belgii L. Tindemansa (który wygłosił przemówienie w języku francuskim i angielskim) oraz innych wybitnych osobistości. Król Belgii Baudouin skierował do Kongresu list gratulacyjny. W polskiej delegacji na Kongres wzięły udział następujące osoby: Radosław Cybulski (Biblioteka Narodowa, członek Sekcji Bibliograficznej IFLA), Karol Głombiński (Uniwersytet Gdański), Jadwiga Kołodziejska (Biblioteka Narodowa, przewodnicząca Sekcji Teorii i Badań Bibliotekoznawczych IFLA), Maria Majewska (Biblioteka Sejmowa), Irena Morsztynkiewiczowa (emerytowany dyrektor Biblioteki Głównego Urzędu Statystycznego, członek Sekcji Statystycznej IFLA), Edward Paliński (Ministerstwo Kultury i Sztuki), Witold Stankiewicz (Biblioteka Narodowa, członek Sekcji Bibliotek Narodowych IFLA), Wiesława Tyłman-Gądek (Główna Biblioteka Lekarska), Hanna Uniejewska (Biblioteka Szkoły Głównej Planowania i Statystyki, członek Sekcji Bibliotek Nauk Społecznych IFLA).

Merytoryczny wkład polskiej delegacji zaznaczył się w programie Sekcji Teorii i Badań Bibliotekoznawczych. Referaty Karola Głombińskiego: *Książka i inne środki przekazu* oraz Jadwigi Kołodziejskiej: *Badania bibliotekoznawcze — teoria i praktyka* wzbudziły żywe zainteresowanie wśród ponad 100 uczestników obecnych na sali.

Dowodem tego zainteresowania było zgłoszenie na posiedzeniu stałej grupy doradczej Sekcji Teorii i Badań Bibliotekoznawczych propozycji zorganizowania w 1979 roku w Polsce międzynarodowego seminarium na temat teoretycznych problemów badań nad książką, biblioteką i czytelnictwem. Jadwiga Kołodziejska podjęła się przeprowadzenia wstępnych rozmów w Ministerstwie Kultury i Sztuki, Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich i w dyrekcji Biblioteki Narodowej na temat jego organizacji oraz przedstawienia programu na najbliższej Sesji IFLA. Uczestnicy polskiej delegacji rozdali w czasie obrad kilku sekcji druk okolicznościowy w języku angielskim i rosyjskim, opracowany przez Andrzeja Dziubeckiego i wydany przez Bibliotekę Narodową, pt.: *Rok Bibliotek i Czytelnictwa w Polsce*. Miłą niespodzianką dla polskiej delegacji było przyznanie dyplomów honorowych za zasługi organizacyjne i wkład merytoryczny dla IFLA kol. Helenie Więckowskiej i kol. Irenie Morsztynkiewiczowej. Dyplomy wręczył wraz z wieloma ciepłymi wyrazami uznania dla obu koleżanek przewodniczący IFLA, Kirkegaard; odczytał on również list kol. Heleny Więckowskiej, która nie mogąc przybyć osobiście w ten sposób przekazała Kongresowi i całej międzynarodowej organizacji bibliotekarskiej swoje najlepsze życzenia.

Nie sposób nawet wymienić spraw, które były podnoszone w czasie Kongresu.

Obszerniejsze ich omówienie zostanie opublikowane w *Przeglądzie Bibliotecznym*. Lista referatów udostępnionych uczestnikom Kongresu obejmowała 64 tytuły. Kto się spóźnił i nie nadesłał referatu w przewidzianym terminie nie mógł liczyć, że będzie on powielony i upowszechniony. Najwięcej uwagi poświęcono produkcji i upowszechnianiu książki, czytelnictwu, badaniom nad recepcją książki i potrzebami użytkowników, programom kształcenia bibliotekarzy, bibliotekom dla dzieci, służbie bibliotecznej dla czytelników wymagających specjalnej opieki i wielu innym problemom.

2. Plany na przyszłość

Organizatorem 44 Sesji Rady Głównej IFLA w 1978 roku będzie Czechosłowacja. Dr Helena Kolařová, z Ministerstwa Kultury Słowackiej Republiki Socjalistycznej, zaprosiła Radę Główną IFLA do Štrbskiego Plesa, w Tatrach. Sesja odbędzie się w dniach od 28 sierpnia do 2 września 1978 r. Głównym tematem obrad będzie powszechne wykorzystanie publikacji (Universal Availability of Publications). Wybór tego tematu nie jest przypadkowy: wiąże się on ściśle z wcześniejszym programem Uniwersalnej Rejestracji Bibliograficznej (UBC) i stanowi częściową realizację postulatów zawartych w programie krajowych systemów informacyjnych (NATIS). Zasady powszechnego wykorzystania publikacji będą przedmiotem obrad głównych zespołów (Divisions) z uwzględnieniem ich specyfiki. I tak na przykład w zespole ogólnych bibliotek naukowych (General Research Libraries) będą rozważane możliwości tworzenia krajowych systemów wypożyczeń międzybibliotecznych, które zapewniłyby dostęp do najzasobniejszych księgozbiorów szerokim kręgom czytelniczym; w zespole obsługi bibliotecznej szerokiej publiczności (Libraries Serving the General Public) poświęci się więcej uwagi zapewnieniu szerokiego dostępu do publikacji specjalnym grupom użytkowników, na które składają się mniejszości etniczne, imigranckie, przebywające w szpitalach, upośledzeni fizycznie, więźniowie.

Zarząd Fachowy sugeruje również, by w zespole rejestracji bibliograficznej (Bibliographic Control) zastanowiono się, w jakim stopniu informacja bibliograficzna intensyfikuje wypożyczenia międzybiblioteczne. Największe osiągnięcia w usprawnieniu tej formy udostępniania zbiorów na the British Library. Społeczne i organizacyjne problemy powszechnego wykorzystania publikacji będą również podjęte w zespole Kształcenia i Badań (Education and Research) ze szczególnym zwróceniem uwagi na teoretyczne i dydaktyczne aspekty tego zagadnienia.

Jadwiga Kotodziejska

KYLLIKKI RUOKONEN, M.A.

Biblioteka Wyższej Szkoły Ekonomicznej
w Helsinkach

AKTUALNE KIERUNKI ROZWOJU BIBLIOTEK NAUKOWYCH W FINLANDII

Wprowadzenie

W Finlandii, liczącej około pięciu milionów ludności, mamy około 500 samodzielnych bibliotek naukowych. Zbiory krajowych bibliotek naukowych, specjalnych oraz bibliotek organów rządowych liczą łącznie około 8 milionów woluminów. Ponad 90% zbiorów rozmieszczone jest w południowej Finlandii.

Sieć bibliotek naukowych kraju opiera się na szeroko rozprzestrzenionej sieci bibliotek uniwersytetów i innych instytucji kształcenia wyższego. Stanowią one

około 75% wszystkich bibliotek kraju. Rozwój bibliotek naukowych i ośrodków informacji jest więc ściśle związany z rozwojem bibliotek uniwersyteckich. Były one zawsze bibliotekami publicznymi w tym sensie, że obsługiwały badania naukowe niezależnie od tego, czy prowadzone one były na uniwersytecie, czy poza nim. W ostatnim dziesięcioleciu widoczny jest gwałtowny rozwój fińskich bibliotek naukowych. W okresie tym zbiory wzrosły o 70%, personel o 100%, zaś nakłady o 450%. Ten znaczny rozwój wiąże się ściśle z wydaną w 1966 roku ustawą o doskonaleniu szkolnictwa wyższego w latach 1967—1981. W wyniku jej realizacji, w roku 1976 w Finlandii funkcjonowało 17 uniwersytetów oraz instytutów kształcenia wyższego, zaś liczba studentów i nauczycieli akademickich w 1974 r. wynosiła około 70 000.

W kraju nie ma centralnego organu planowania dla bibliotek naukowych, nie ma również biblioteki narodowej. Zadania te są głównie spełniane przez bibliotekę uniwersytecką w Helsinkach. Istnieje jednak projekt powołania odrębnej jednostki, która połączyłaby zadania centralnego planowania i przyszłej biblioteki narodowej. Centralnym planowaniem zajmują się w głównej mierze różne komitety, powoływane przy Ministerstwie Oświaty. W ciągu ostatnich 10 lat komitety takie opracowały ponad 20 raportów dotyczących bibliotek.

Wypożyczanie międzybiblioteczne

Otwarcie nowych bibliotek uniwersyteckich spowodowało ogromny wzrost znaczenia wypożyczeń międzybibliotecznych. Dla potrzeb wypożyczeń międzybibliotecznych w Finlandii, może w większym stopniu niż w innych krajach skandynawskich, wykorzystywana jest łączność teleksowa. W ostatnich latach między 20 największymi bibliotekami została założona specjalna sieć teleksowa. Uważamy, że dla małych krajów najkorzystniejszą linią postępowania jest współpraca międzynarodowa. Staje się to w pełni uzasadnione, jeśli uwzględnić, że np. więcej niż 50% naszych wszystkich wypożyczeń zagranicznych pochodzi z krajów Skandynawii, zaś większość tych wypożyczeń stanowią wydawnictwa spoza Skandynawii.

Podział funkcji w zakresie gromadzenia zbiorów

Już w roku 1968 opublikowany został raport jednej z komisji, który dotyczy podziału pracy pomiędzy różne biblioteki w zakresie gromadzenia zbiorów. W tak małym kraju jak Finlandia, posiadającym ograniczone zasoby, nie jest możliwy zakup całej potrzebnej nowej literatury nawet przez największe biblioteki. Praktycznie we wszystkich dyscyplinach nastąpił ogromny wzrost liczby publikacji. W dodatku, szczególnie w krajach zachodnich, ceny książek wzrastają. Gromadzenie materiałów krajowych nie stwarza żadnych problemów, ponieważ ich liczba jest dość mała, zamykająca się w granicach 2800 nowych publikacji niebeletrystycznych w 1971 roku. Ranga problemu rośnie, jeśli uwzględnimy, że około 90% zakupu bibliotek stanowią publikacje zagraniczne.

W raporcie przedstawiono propozycje utworzenia zdecentralizowanej sieci narodowych bibliotek centralnych w zakresie poszczególnych dyscyplin. Mogłaby się ona wzorować na modelu planu Scandia, który ma zastosowanie w polityce gromadzenia materiałów peryferyjnych przez biblioteki uniwersyteckie różnych krajów skandynawskich. Lecz można by to również połączyć z odpowiedzialnością bibliotek centralnych za wyszukiwanie informacji w zakresie ich specjalności. Projekt komitetu został oficjalnie zatwierdzony w 1972 roku. Obecnie, istniejąca już biblioteka, spełniająca określone wymagania, może być włączona do planu jako centralna biblioteka narodowa, obejmująca określone pole specjalizacji. Zrobiony został początek, by wprowadzić plan w życie. Pełna realizacja planu jest jednak wstrzymywana nie tylko przez warunki finansowe, lecz również z powodu trudności w określeniu pól odpowiedzialności.

Wyszukiwanie informacji

W latach 1970—1974 Rada Informacji Naukowej i Bibliotek Naukowych, która jest stałym organem doradczym Ministerstwa Oświaty w zakresie spraw bibliotecznych, opublikowała kilka projektów dotyczących między innymi organizacji służb informacyjnych w zakresie techniki, pedagogiki i biomedycyny. Dodatkowo został opracowany wstępny projekt w zakresie nauk społecznych.

Systemy wyszukiwania informacji stanowią część działalności bibliotek centralnych. Niezależnie od tego działalność tę prowadzi również kilka innych bibliotek. Jedną z przyczyn tego stanu jest funkcjonowanie kilku serwisów dostępnych „on-line”. W zakresie techniki wykorzystywany jest system INIS, baza danych komitetu energii jądowej; w medycynie MEDLINE; w zakresie nauk społecznych INFORM i „Predicasts”. Wszystkie te systemy są dostępne „on-line” przez telefon lub końcówki komputerowe, zarówno na zasadzie abonamentu, jak i poprzez uczelnictwo w systemie. Wielkim centrum informacji, wykorzystującym ponad 20 różnych baz danych, dostępnych dla nas poprzez serwis SDI, jest również biblioteka Królewskiego Uniwersytetu Technicznego w Szwecji. Nie dalej jak w lutym 1976 roku uruchomiona została nowa linia łączności „on-line” z bazą danych Europejskiej Agencji Kosmicznej, ESA.

Programowanie automatyzacji bibliotek

Niezależnie od wykorzystywania obcych baz danych projektowane są krajowe systemy elektronicznego przetwarzania danych. Opublikowany został interesujący raport jednej z komisji, dotyczący programu szerokiego zastosowania metod elektronicznej techniki obliczeniowej (ETO). Opracowanie to stawia sobie zadanie określenia pełnych celów automatyzacji bibliotek naukowych oraz odpowiednich metod jej wdrożenia w Finlandii. Cele te obejmują plan kompleksowego przejścia form pracy bibliotecznej na ETO, a także zastosowanie ETO do tak specyficznych zadań jak opracowywanie centralnych katalogów oraz opracowywanie i wydawanie bibliografii narodowej. Projektowana sieć obejmowałaby początkowo 13 bibliotek, zaś w okresie późniejszym włączone byłyby do niej wszystkie biblioteki naukowe kraju.

W roku 1974 pod auspicjami Ministerstwa Oświaty została utworzona grupa robocza, która zajmuje się programowaniem komputeryzacji bibliotek uniwersyteckich i naukowych.

Podobny raport został również opracowany dla bibliotek publicznych.

Prawo autorskie

Kontrola bibliograficzna wydawnictw krajowych skupia się obecnie głównie w Bibliotece Uniwersytetu w Helsinkach (HYK) oraz kilku bibliotekach specjalnych. Zgodnie z ustawą o Prawie Autorskim z 1919 roku drukarze, nie zaś wydawcy, są obowiązani dostarczać pięć egzemplarzy każdego wydrukowanego materiału jako urzędowy egzemplarz depozytowy. Niestety, współczesne metody reprograficzne pozwalają tworzyć wiele ważnych materiałów naukowych, które nie są objęte ustawą, wobec czego nie trafiają do pięciu bibliotek depozytowych. W związku z tym Ministerstwo Sprawiedliwości utworzyło w marcu 1973 roku komisję, której zadaniem jest rewizja praw autorskich.

Oddział bibliograficzny Biblioteki Uniwersytetu w Helsinkach (HYK)

Biuro Wydawnicze Bibliografii Narodowej mieści się w HYK. W końcu roku 1972 zaczął tu funkcjonować specjalny Oddział Bibliograficzny, do którego zadań należy między innymi:

— wydawanie Centralnego Katalogu wydawnictw zagranicznych dostępnych w fińskich bibliotekach naukowych, uniwersyteckich i specjalnych;

— wydawanie Fińskiej Bibliografii Narodowej;

— zapewnienie opracowywania wydawnictw fińskich w systemach międzynarodowych.

Katalog Centralny wydawany w ciągu ubiegłych 40 lat metodami tradycyjnymi jest opóźniony o pięć lat. Fińska Bibliografia Narodowa, wydawana od roku 1972, była również poważnie opóźniona, aż do czasu gdy w 1972 roku zdecydowano rozpocząć wydawanie jej w okresach miesięcznych, z rocznymi kumulacjami. W Oddziale Bibliograficznym mieści się również ośrodek międzynarodowego numeru książki. Od początku 1972 roku około 80% nowo wydawanych publikacji jest oznaczonych międzynarodowym numerem książki (ISBN — International Standard Book Number).

Znowelizowane zasady katalogowania

Prowadzone do niedawna prace normalizacyjne zakończone zostały wprowadzeniem nowych zasad katalogowania obowiązujących biblioteki publiczne, uniwersyteckie, specjalne i naukowe. Poprzednio nie było takich ogólnie obowiązujących zasad i dlatego były znaczne różnice w praktyce katalogowania. Kod katalogowy dzieli się na dwie części: zasady ogólne oraz szczegółowe zasady bibliograficzne.

Wymiana wydawnictw

W kraju nie ma centralnego ośrodka wymiany, lecz większość bibliotek posiada bezpośrednie kontakty zagraniczne. Jeden z ostatnich raportów sugeruje utworzenie takiego ośrodka w związku z projektowanym krajowym systemem bibliotecznym.

Kształcenie bibliotekarzy

Finlandia była pierwszym krajem skandynawskim, w którym w 1971 roku ustanowiona została profesura w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na Uniwersytecie w Tampere. Było to wydarzenie bardzo ważne, ponieważ kształcenie bibliotekarzy jest teraz uznawane za dyscyplinę akademicką, w związku z czym stało się możliwe uzyskiwanie wyższych stopni akademickich w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Istnieją również specjalne kursy dokumentacyjne, dające kwalifikacje podobne jak roczne studia bibliotekarskie w Szwedzkim Instytucie Studiów Społecznych.

Podsumowanie

Podsumowując można powiedzieć, że w Finlandii:

1. Różne komitety prowadzą na szczeblu krajowym wiele badań bibliotecznych.
2. W drugiej połowie lat sześćdziesiątych szczególny nacisk położony został przede wszystkim na rozwój systemu wypożyczeń międzybibliecznych, katalogów centralnych, bibliografii oraz racjonalizacji gromadzenia. W latach siedemdziesiątych wiele starań poświęcono rozwojowi systemów informacyjnych i automatyzacji bibliotek na szczeblu krajowym oraz problemom nowych instytucji kształcenia wyższego.
3. Ponieważ badania naukowe w małym kraju są ściśle uzależnione od badań prowadzonych w krajach wielkich, a w związku z tym wiedza, którą zawierają wydawnictwa zagraniczne, ma największe znaczenie, próbujemy w Finlandii bardzo szybko nadążyć za rozwojem programów międzynarodowych a także uczestniczyć w nich w takim zakresie, jaki jest tylko możliwy.

Tłum. Jerzy Lewandowski

60 LAT BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W CZĘSTOCHOWIE

W 1977 roku minęło 60 lat od powstania biblioteki publicznej w Częstochowie, której założenie wiąże się ściśle z nazwiskiem wybitnego naukowca, lekarza i filozofa — dr Władysława Biegańskiego (1857—1917), mieszkającego i działającego w Częstochowie. To z jego inicjatywy powstało w 1916 r. Towarzystwo Biblioteki Publicznej, którego członkami byli przedstawiciele miejscowej inteligencji, a celem — zorganizowanie w Częstochowie biblioteki dostępnej dla wszystkich mieszkańców miasta; zaczątkiem księgozbioru były dary społeczne w postaci książek i kwot pieniężnych. Gdy w końcu stycznia 1917 r. zmarł dr Władysław Biegański, członkowie Towarzystwa Biblioteki Publicznej na zebraniu w dniu 8 lipca 1917 r. postanowili nazwać organizowaną bibliotekę imieniem zmarłego.

Otwarcie Biblioteki Publicznej im. dr W. Biegańskiego nastąpiło 11 sierpnia 1917 r. Placówka znalazła czasową siedzibę w prywatnym domu jednego z członków Towarzystwa Biblioteki Publicznej — dr S. Nowaka przy ul. Kościuszki 14. Księgozbiór zgromadzony na regałach i w szafach liczył 1298 tomów dzieł naukowych, głównie z zakresu prawa, filozofii, historii, medycyny i wychowania (około 100 tomów ofiarowała dla biblioteki Mieczysława Biegańskiego, wdowa po dr W. Biegańskim). Czytelnia i wypożyczalnia czynne były w dni powszednie w godzinach popołudniowych, korzystanie ze zbiorów było odpłatne.

Zainteresowanie społeczeństwa i władz miejskich działalnością biblioteki było mniejsze niż oczekiwano, a ponieważ fundusze na prowadzenie tej placówki czerpało Towarzystwo ze składek członkowskich, darów społecznych oraz opłat czytelniczych, wpływy pieniężne były zbyt skromne i nie gwarantowały prawidłowego rozwoju biblioteki. Niewielki zasięg społeczny biblioteki wynikał częściowo z jej naukowego charakteru. Zdawano sobie sprawę, że wzbogacenie księgozbioru pozycjami beletrystycznymi poszerzy krąg odbiorców.

Ta sytuacja sprawiła, że zaczęto się zastanawiać nad przekazaniem tej placówki miastu. Sprawę tę omawiano na posiedzeniu zarządu Towarzystwa Biblioteki Publicznej w dniu 12 września 1924 r. Zarząd opowiedział się za przekazaniem biblioteki magistratowi m. Częstochowy pod następującymi warunkami: 1) zachowana zostanie nazwa „Biblioteka Publiczna im. dr W. Biegańskiego”, 2) powołane będzie specjalne kuratorium do sprawowania nadzoru nad działalnością biblioteki, w skład którego wejdą dwaj przedstawiciele obecnego zarządu biblioteki, 3) magistrat m. Częstochowy zobowiąże się do utrzymywania etatu bibliotekarki, 4) w budżecie miejskim przewidziane będą odpowiednie fundusze na zakup książek i rozwój biblioteki. Oficjalne przejęcie biblioteki przez miasto nastąpiło 16 marca 1925 r.

Jeszcze przed protokółarnym przejęciem biblioteki przez miasto, magistrat zaangażował na stanowisko bibliotekarki Wiktorię Wołańską, pełniącą dotychczas tę funkcję w placówce prowadzonej przez Towarzystwo Biblioteki Publicznej. Również przed marcem 1925 r. powołane zostało kilkuosobowe Kuratorium Biblioteki Miejskiej, którego przewodniczącym został dyrektor miejscowego gimnazjum, W. Płodowski. W składzie kuratorium, do którego zadań należały takie sprawy, jak: dobór książek, typowanie personelu i opracowywanie regulaminów, była m.in. Mieczysława Biegańska. Ożywiona początkowo działalność kuratorium wyraźnie zmalała w następnych latach. Ostatni z zachowanych protokółów zebrań tego społecznego organu doradczego i opiniotwórczego biblioteki pochodzi z dn. 18 października 1928 r.

Wraz z przejściem biblioteki przez miasto, przeniesiono ją z gościnnych pomieszczeń domu dr S. Nowaka przy ul. Kościuszki 14, do budynku przy ul. Dąbrowskiego 10/14. Bibliotece przydzielono tu jeden pokój na parterze, służący za wypożyczalnię, czytelną i magazyn. Dopiero jesienią 1927 r. przeniesiono bibliotekę na piętro tegoż budynku, do pomieszczenia składającego się z dwóch izb. W większej urządzono czytelną, w mniejszej — wypożyczalnię i magazyn. W tych pomieszczeniach pozostawała biblioteka do 1939 roku. Kierowniczką biblioteki aż do wybuchu drugiej wojny światowej była Wiktoria Wolańska.

Księgozbiór Biblioteki Miejskiej im. dr W. Biegańskiego wzrósł z 3679 wol. w 1925 r., do 9628 wol. w 1938 r., w tym liczba książek beletrystycznych zwiększyła się z 488 wol. do 3844 wol. W tym samym okresie liczba czytelników wzrosła z ok. 70 do 625, a liczba wypożyczeń z ok. 2000 wol. do 33 165 wol. rocznie.

Skromne fundusze na zakup książek sprawiały, że czytelnicy często nie mogli znaleźć w bibliotece wielu nowości wydawniczych. W piśmie do magistratu m. Częstochowy z 7 grudnia 1932 r. W. Wolańska pisała o tym:

«Niniejszym donoszę, że obecnie z 293 czytelników wypożycza książki zaledwie 220, reszta zrobiła przerwę w czytaniu nie wycofując kaucji w oczekiwaniu wpływu nowych książek. Przypuszczam, że kaucje będą wycofane, jeżeli wkrótce nie będą nabyte książki».

Niekorzystnie przedstawiał się także procentowy stosunek książek naukowych do beletrystycznych. Wprawdzie beletrystyka zwiększyła się w księgozbiorze z ok. 13% w 1925 r. do ok. 40% w 1938 r., jednak przewaga książek naukowych była nadal zbyt duża jak na bibliotekę publiczną w mieście nie posiadającym wtedy wyższych uczelni, ani rozwiniętego życia naukowego. Również liczba 625 czytelników w ponad stutysięcznej Częstochowie (1938 r.) była zastraszająco niska. Nie oznacza to jednak, że częstochowianie tak mało czytali; w tym czasie istniało w mieście kilka bibliotek prowadzonych przez towarzystwa lub osoby prywatne i uzyskujących często lepsze efekty niż placówka miejska.

W okresie okupacji hitlerowskiej biblioteka była zamknięta. Jej zbiory w poważnej części uległy zniszczeniu. Niektóre wartościowe pozycje udało się przezornie wycofać z biblioteki sprzed oczu okupanta i zdeponować u byłego burmistrza miasta. Wiele cennych książek bibliotecznych, przewiezionych już do składnicy makulatury, zdołał ukryć i ocalić od przemiału kierownik tej składnicy. Już w kilka dni po wyzwoleniu Częstochowy rozpoczęły się prace związane z reaktywowaniem biblioteki. Władze miejskie przekazały dla tej placówki stosunkowo obszerny lokal przy Al. Najświętszej Panny Marii nr 22. W pustych pomieszczeniach zaczęto gromadzić ocalałe z pożogi wojennej książki i porządkować je. 15 marca 1945 r. otwarta została wypożyczalnia książek, a w początkach września tego roku — czytelnia.

W pierwszym okresie po wyzwoleniu biblioteką kierowali: Lucjan Andre (1945 r.) i Stefania Podhorska-Okółó w (1946—1948). W latach 1945—1948 księgozbiór wzrósł z ok. 11 000 wol. do ponad 23 000 wol., a liczba czytelników zwiększyła się z 415 do ok. 2800. W początkach 1948 r. otwarta została pierwsza filia biblioteki miejskiej w robotniczej dzielnicy Ostatni Grosz. W latach 1949—1975 funkcje kierownicze w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. dr W. Biegańskiego pełnili w kolejności m. in.: Piotr Wasilewski, Anna Zakrzewska, Antoni Kłyk oraz piszący te słowa. W okresie tym biblioteka objęła siecią 19 placówek filialnych prawie wszystkie dzielnice miasta; niektóre z nich otrzymały nowoczesnie urządzone lokale. Księgozbiór biblioteki i filii wzrósł do blisko 300 000 wol., liczba czytelników zwiększyła się do ponad 37 500, zanotowano rocznie 765 800 wol. wypożyczeń, w tym 28,1% literatury popularno-naukowej (dane na 31 XII 1974 r.). Zbiory biblioteki głównej, gromadzone z myślą o środowisku naukowym i akademickim Częstochowy oraz wzrastającej liczbie osób doksztalających się, osiągnęły ok. 100 000 wol., w tym ok. 4000 wol. czasopism zarówno z XIX i pocz. XX wieku, jak i ukazujących się współcześnie.

Rozpoczęto także kompletowanie zbiorów specjalnych: map, płyt, mikrofilmów oraz regionalnych dokumentów życia społecznego.

Ważnym wydarzeniem tego okresu było oddanie do użytku w styczniu 1974 r. przebudowanego i powiększonego gmachu biblioteki głównej przy Al. NPM 22 o powierzchni ponad 2100 m², z dwiema czytelniami (czytelnia główna — 52 miejsca, czytelnia czasopism — 36 miejsc), wypożyczalnią dla dorosłych, pomieszczeniami dla działów prac wewnętrznych oraz z salami: wystawową i odczytową. Dobre warunki lokalowe umożliwiły bibliotece ożywienie działalności odczytowej, wystawienniczej i imprezowej. Do ciekawszych imprez zaliczyć trzeba zorganizowanie w 1974 r. spotkania bibliofilów połączonego z okolicznościową prelekcją, wystawą zbiorów trzech częstochowskich bibliofilów oraz „targiem” unikalnej książki, na którym swoje stoisko miał miejscowy antykwariat.

W uznaniu zasług w rozwoju miasta, w styczniu 1975 r. Miejska Biblioteka Publiczna im. dr W. Biegańskiego otrzymała pamiątkowy medal z okazji 30 rocznicy wyzwolenia Częstochowy.

W czerwcu 1975 r. w związku ze zmianami w podziale administracyjnym kraju Miejska Biblioteka Publiczna połączona została z Powiatową Biblioteką Publiczną i przekształcona w Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w Częstochowie.

PRZEGLĄD piśmiennictwa

SPRAWY BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA W PRASIE

Zadania bibliotek publicznych w roku kulturalnym 1977/1978. Automatyzacja procesów bibliotecznych — sprawą najbliższej przyszłości. Polityka gromadzenia w bibliotekach literatury zagranicznej.

Nowy rok działalności kulturalnej 1977/78 zainaugurowany został w całym kraju we wrześniu 1977 r. Uroczystości inauguracyjne nowego roku pracy placówek kulturalno-oświatowych były okazją do przedstawienia ich głównych kierunków działania oraz zadań, jakie czekają w najbliższych miesiącach pracowników kultury.

Najważniejsze problemy bibliotekarstwa publicznego zaprezentował Edward Paliński w artykule „Biblioteki publiczne przed nowym rokiem kulturalnym” (*Tygodnik Kulturalny* nr 38). Wstępna część artykułu bilansuje osiągnięcia bibliotek w ostatnich latach. Do sukcesów zaliczono m.in. opracowanie „Raportu o stanie bibliotek w Polsce” oraz „Programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego do

1990 r.”, wyposażenie w nowoczesny sprzęt szereg bibliotek publicznych, rozwój kształcenia bibliotekarzy na poziomie wyższym i średnim. Wyrazem uznania dla zawodu bibliotekarskiego było ustanowienie w 1975 r. decyzją Prezydium Rządu dorocznej nagrody im. H. Radlińskiej za wybitne osiągnięcia w bibliotekarstwie i bibliotekoznawstwie. Ważnym wydarzeniem w historii naszego bibliotekarstwa było ogłoszenie roku 1976 — Rokiem Bibliotek i Czytelnictwa.

Edward Paliński do istotnych osiągnięć zaliczył wprowadzenie w życie nowego zarządzenia Ministra Kultury i Sztuki zmieniającego na korzyść dotychczasowy system premiowania pracowników punktów bibliotecznych. Do ujemnych zjawisk należą natomiast

przypadki przenoszenia bibliotek do gorszych lokali, zaniżanie środków na zakup książek (w 1976 r. nie zostały zrealizowane ustalone wskaźniki zakupu nowości wydawniczych do bibliotek publicznych aż przez 21 województw), trudności kadrowe — wyrażające się w przechodzeniu do innej pracy niektórych bibliotekarzy (dotyczy to najczęściej osób o najwyższych kwalifikacjach).

Omawiając zadania w nowym roku kulturalnym, E. Paliński przypomina, że w 1978 r. przypada X rocznica uchwalenia przez Sejm PRL ustawy o bibliotekach, co stanowić powinno okazję do opracowania «programów w dziedzinie rozwoju bibliotek i czytelnictwa w poszczególnych województwach, uwzględniających zadania wynikające z „Programu rozwoju bibliotekarstwa polskiego do 1990 r.»» Do ważnych problemów należeć będzie dalsza integracja różnych sieci bibliotecznych, rozwój usług informacyjnych w bibliotekach, doskonalenie form i środków udostępniania zbiorów. Wyrażona została jednocześnie nadzieja, że nowy rok działalności kulturalnej przyniesie dalszą modernizację bibliotek.

Pojęcie „modernizacja bibliotek” ma bardzo szeroki zakres. Jedni modernizują biblioteki zamieniając walące się regały i stoliki na nowe, inni wprowadzają do bibliotek tzw. małą poligrafię, jeszcze inni teleksy i komputery, a wszystko to razem odbywa się zgodnie z postulatem — „O dalszą modernizację bibliotek”, zgłoszonym na VII Zjeździe Bibliotekarzy Polskich w Zielonej Górze w 1975 r.

Anna Sienkiewiczowa w artykule „Komputer w bibliotece” (*Życie Literackie* nr 37) pisze o unowocześnieniu wielkich bibliotek przez zastosowanie komputerów. Dzięki komputerom możliwe jest maksymalne przyspieszenie procesów informacyjno-bibliograficznych. Komputery oddać mogą cenne usługi w systemie rejestracji wypożyczeń. Realizowaniem nowocześniejszych form informacji nau-

kowej zajęły się w Polsce placówki INTE, jednak sieć INTE zorganizowana poza sferą działania bibliotek, niezależnie od nich — stwierdza A. Sienkiewiczowa.

Wprowadzenie automatyzacji w bibliotekach powinno być poprzedzone przygotowaniem odpowiednich kadr, stąd na wielu uczelniach pojawił się nowy kierunek — informatyka. Autorka artykułu z dużym zadowoleniem odnotowuje pojawienie się na kierunkach bibliotekoznawstwa w Warszawie, Poznaniu i Krakowie — matematycznego profilu studiów. Do tych trzech ośrodków, prowadzących profil matematyczny, powinna trafiać młodzież o wyraźnych uzdolnieniach matematycznych i technicznych. W związku z dalszą rozbudową tych kierunków studiów może zrodzić się pytanie, czy nie za wcześnie u nas na masowe kształcenie takich specjalistów, czy nie trafią oni w próżnię tradycjonalizmu środowisk bibliotekarskich? — pisze A. Sienkiewiczowa. Pozytywną odpowiedź na to pytanie dostarczają prowadzone obecnie intensywne prace nad budową ogólnopaństwowego systemu informacji naukowej, technicznej i organizacyjnej — SINTO, a także współpraca w zakresie wykorzystania systemów konstruowanych pod egidą RWPŃ i UNESCO. Pracę specjalistów-informatyków możemy poznać w kilku krajowych bibliotekach, np. w Bibliotece Narodowej, Bibliotece Politechniki Krakowskiej, Bibliotece Politechniki Wrocławskiej, Głównej Bibliotece Lekarskiej i innych.

Czytelnicy korzystający z wielkich księżnic oczekują nie tylko na szybkie dostarczenie im poszukiwanych publikacji, ale przede wszystkim spodziewała się realizacji kompletności swoich zamówień. Tymczasem nawet największe biblioteki nie są obecnie w stanie zaspokoić wszystkich, często bardzo różnorodnych, potrzeb czytelniczek.

Na problem ten zwrócił uwagę Konrad Stranc w artykule „Co na to biblioteki...” (*Polityka* nr 28). Autor

artykułu ustosunkował się do zagadnienia gromadzenia w bibliotekach piśmiennictwa zagranicznego, dostrzegając poważne braki zarówno w importowanych drukach zwartych, jak i czasopismach.

Artykuł ten wywołał polemiczne wystąpienia bibliotekarzy, wśród których na szersze omówienie zasługuje wypowiedź (opatrzona podobnym tytułem: „Co na to bibliotekarze...”) Cecylii i Janusza Duninów (*Polityka* nr 36). Autorzy tej wypowiedzi, na podstawie własnych, bogatych doświadczeń ujawniają mechanizm przyznawania i wydatkowania środków dewizowych na zakup literatury zagranicznej. Przydzielane środki dewizowe na uzupełnianie wydawnictw importowanych są z reguły za niskie. Prawdą jest jednocześnie, że wydatkowanie tych skromnych kwot nie zawsze jest racjonalne. Wynika to przede wszystkim z tego, że nie dysponujemy kompletnymi i wyczerpującymi źródłami informacji bibliograficznej o wydawnictwach zagranicznych. Istniejące oferty i katalogi dotyczące tych wydawnictw są najczęściej drukami reklamowo-handlowymi, pozbawionymi rzeczowych informacji o zawartości treściowej rekomendowanych publikacji. Cecylia i Janusz Duninowie słusznie postulują, aby jak najlepiej wykorzystać w

gromadzeniu piśmiennictwa zagranicznego radę i opinię naszych naukowców, śledzących nowości wydawnicze ze swojej specjalności. Działy recenzji w krajowych czasopismach fachowych i naukowych mogłyby się również stać ważnym źródłem informacji dla bibliotekarza, pod warunkiem że dostarczać będą opinię o aktualnie wydanych publikacjach za granicą, możliwych jeszcze do zdobycia na rynku księgarskim. Bardzo ważny jest tu pośpiech, bowiem zakupione ze dewizy książki powinny zawierać najnowszą wiedzę, w przeciwnym razie będą to pieniądze wydatkowane niecelowo.

W omawianej wypowiedzi zawarty jest następujący wniosek: aby jak najlepiej zaopatrzyć nasze biblioteki w najistotniejsze pozycje dotyczące współczesnej myśli naukowej, konieczne są nie tylko dewizy, ale przede wszystkim zorganizowana współpraca księgarzy, bibliotekarzy i użytkowników bibliotek.

W tym samym numerze *Polityki* zamieszczona jest odpowiedź dyrekcji Centralnej Biblioteki Wojskowej na artykuł Konrada Stranca „Co na to biblioteki...”, w której ustosunkowano się do zarzutu pomijania w prenumeracie zagranicznej fachowego wydawnictwa z zakresu wojskowości.

eLBe

Kronika

krajowa

i zagraniczna

JUBILEUSZ 70-LECIA BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ IM. H. ŁOPACIŃSKIEGO W LUBLINIE

W dniu 10 października 1977 r. odbyło się w Sali Konferencyjnej Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie uroczyste spotkanie z okazji 70-lecia Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego. Program spotkania obejmował: informację o 70-letniej działalności WBP im. H. Łopacińskiego, wręczenie odznaczeń, dyplomów i wyróżnień zasłużonym bibliotekarzom, referat doc. dr hab. Jadwigi Kołodziejskiej pt. „Współczesne problemy organizacyjne bibliotek” oraz zwiedzanie następujących wystaw: „Biblioteka im. H. Łopacińskiego — początki i rozwój”; „Drukarstwo lubelskie w latach 1630—1864”.

Z okazji jubileuszu 70-lecia przyznane zostały Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego dyplomy honorowe i odznaczenia resortów kultury i sztuki, oświaty i wychowania, Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kultury i Sztuki, Zarządu Głównego TPRP. WBP im. Łopacińskiego przyznany został przez Ministra Oświaty i Wychowania — Medal Komisji Edukacji Narodowej.

OBRADY PREZYDIUM I PLENARNE PAŃSTWOWEJ RADY BIBLIOTECZNEJ

W dniu 27 października 1977 r. odbyło się posiedzenie Prezydium, a następnie Plenum Państwowej Rady Bibliotecznej. Porządek dzienny obrad PRB obejmował:

— Stan aktualny i perspektywy rozwojowe bibliotek naukowych resortu rolnictwa ze specjalnym uwzględnieniem Centralnej Biblioteki Rolniczej oraz działalności bibliotek w PGR-ach;

- Sytuacja placowa bibliotekarzy bibliotek publicznych;
- Stosowanie instrukcji o ewidencji zbiorów materiałów bibliotecznych;
- Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie dalszego rozwoju bibliotek;
- Ogólne założenia programowe i organizacyjne Narodowego Zasobu Bibliotecznego.

NADANIE MBP W BRODNICY IMIENIA IGNACEGO ŁYSAKOWSKIEGO

Urząd Miasta, Miejska i Rejonowa Biblioteka Publiczna oraz Towarzystwo Miłośników Ziemi Michałowskiej w Brodnicy zorganizowały w dniu 10 października 1977 r. w Pałacu Kultury w Brodnicy uroczystą inaugurację roku działalności kulturalnej 1977/78. Program uroczystości obejmował m.in. nadanie Miejskiej i Rejonowej Bibliotece Publicznej w Brodnicy imienia Ignacego Łysakowskiego, referat doc. dr Jana Wróblewskiego „Działalność bibliotekarska Ignacego Łysakowskiego”; odsłonięcie tablicy pamiątkowej na gmachu Pałacu Kultury w Brodnicy, zwiedzanie wystawy poświęconej Ignacemu Łysakowskiemu.

OTWARCIE NOWEGO GMACHU BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W SIERPCCU

W dniu 29 września 1977 r. z okazji inauguracji roku kulturalnego 1977/78 dokonano uroczystego otwarcia gmachu dla Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Sierpcu w woj. płockim. Program uroczystości obejmował m.in. spotkanie z uczestnikami Warszawskiej Jesieni Poezji oraz koncert poetycki.

SYMPOZJUM POŚWIĘCONE JANUSZOWI KORCZAKOWI

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu zorganizowała w dniu 10 października 1977 r. sympozjum poświęcone Januszowi Korczakowi. W czasie sympozjum przedstawiono następujące referaty: „Legenda Starego Doktora”, „Janusz Korczak jako pisarz”, „Z doświadczeń realizacji niektórych założeń wychowawczych J. Korczaka”. Z okazji sympozjum Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Tarnobrzegu przygotowała okolicznościową wystawę.

EKSPOZYCJE BIBLIOTEKI NARODOWEJ W PAŁACU RZECZYPOSPOLITEJ W WARSZAWIE

Biblioteka Narodowa w Warszawie i Czechosłowacki Ośrodek Kultury i Informacji w Warszawie zorganizowały w Pałacu Rzeczypospolitej wystawę pt. „Cimelia Bohemica” (facsimile rękopisów i starych druków ze zbiorów czechosłowackich). Uroczyste otwarcie wystawy nastąpiło w dniu 17 września 1977 r.

W dniu 8 października 1977 r. otwarta została w Bibliotece Narodowej wystawa pt. „Polska na starych mapach”.

WYSTAWA Z OKAZJI WARSZAWSKIEJ JESIENI POEZJI

W dniu 26 września 1977 r. Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy udostępniła wystawę pt. „Warszawa w twórczości Władysława Broniewskiego”, zorganizowaną z okazji Warszawskiej Jesieni Poezji.

I OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA BIBLIOTEKARZY — KARTOGRAFII

W dniach 7–8 października 1977 r. odbyła się w sali ZAIKS-u w Warszawie I Ogólnopolska Konferencja Bibliotekarzy — Kartografii, na której przedstawiono następujące referaty: „Ogólnopolski Zbiór Kartograficzny” (ref. dr Bogusław Krassowski); „Uwagi w sprawie Centralnego Zbioru Kartograficznego” (ref. dr Konrad Zawadzki); „Problemy gromadzenia Zbiorów Kartograficznych w Bibliotece Narodowej” (ref. mgr Wanda Piusińska); „Zbiory kartograficzne Centralnej Biblioteki Wojskowej” (ref. mgr Anna Stawska); „Automatyzacja katalogów polskich zbiorów kartograficznych” (ref. mgr Edward Schnayder); Komunikat o rejestracji wydawnictw kartograficznych w Bibliografii Narodowej — mgr Helena Grabowska-Warzecha.

W drugim dniu obrad konferencji odbyły się wybory Zarządu Sekcji Bibliotek Kartograficznych przy Zarządzie Głównym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

DNI LITERATURY RADZIECKIEJ W POLSCE

W dniach 24–29 października 1977 r. zorganizowane zostały Dni Literatury Radzieckiej, które stanowiły bardzo ważny akcent obchodów 60 rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej. Program Dni Literatury Radzieckiej obejmował liczne wystawy, spotkania autorskie, konkursy czytelnicze i wieczory literackie — organizowane w bibliotekach i innych placówkach kulturalno-oświatowych oraz zakładach pracy całego kraju.

XI DNI KSIĄŻKI „CZŁOWIEK-SWIAT-POLITYKA”

Ogólnopolska dekada książki społeczno-politycznej zorganizowana została po raz jedenasty w dniach 21–30 listopada 1977 r. XI Dni Książki „Człowiek-Swiat-Polityka” zainaugurowano otwarciem centralnej wystawy książek społeczno-politycznych w Suwałkach.

XIV ETAP KONKURSU CZYTELNICZEGO „ZŁOTY KŁOS”

Redakcja *Dziennika Ludowego*, przy współudziale Ministerstwa Kultury i Sztuki, Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej, Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Zjednoczenia Księgarstwa, CZSR „Samopomoc Chłopska”, OST „Gromada” i Ludowej Spółdzielni Wydawniczej, zorganizowała XIV etap ogólnopolskiego konkursu czytelniczego „Złoty Kłos dla Twórcy — Srebrne dla Czytelników”. Wykaz lektur XIV etapu konkursu obejmował następujące pozycje: Roman Bratny — *Łot ku ziemi*; Zofia Bystrzycka — *Kontuzja*; Jarosław Iwaszkiewicz — *Zarudzie*; Julian Kawalec — *Oset*; Tadeusz Nowak — *Półbaśnie*; Edward Redliński — *Konopielka*; Jerzy Stefan Stawiński — *Młodego warszawiaka zapiski z urodzin*; Seweryna Szmagłewska — *Wilcza jagoda*; Władysław Terlecki — *Odpoczniesz po biegu*; Wojciech Zukrowski — *Plaża nad Styksem*. Ogłoszenie XIV etapu konkursu nastąpiło 20 sierpnia 1977 r., a jego zakończenie przewidziano do końca marca 1978 r.

L.B.

ROYAL SOCIETY W LONDYNIE A REJESTRACJA BIBLIOGRAFICZNA LITERATURY NAUKOWEJ

W University of Chicago, Graduate Library School, opracowano historyczne studium dotyczące udziału Royal Society w międzynarodowym obiegu informacji o literaturze naukowej.

R and D Projects 1976 nr 6.

REPRO 76

IV Międzynarodowa Wystawa Urządzeń Reprograficznych odbyła się w dn. 20–27 października 1976 r. w Pradze. Udział w wystawie wzięło 54 wydawców z 12 krajów. Jednocześnie z wystawą odbyło się sympozjum na temat rozwoju poligrafii w krajach socjalistycznych.

Citotel 1976 nr 12.

NOWE CZASOPISMO

Canadian Association for Information Science rozpoczęło wydawanie nowego dwujęzycznego (francusko-angielskiego) czasopisma. Pierwszy numer rocznika *Canadian Journal of Information Science* ukazał się w maju 1976 r.

IFLA Journal 1976 nr 4.

NOWY SYSTEM UDOSTĘPNIANIA KSIĄŻEK W LIBRARY OF CONGRESS W WASZINGTONIE

Biblioteka Kongresu w Waszyngtonie opracowała projekt udostępniania książek użytkownikom za pomocą połączeń telefonicznych i telewizyjnych. Projekt przewiduje realizację rozmów telefonicznych na zasadzie włączenia odczytywania książek do programu telewizyjnego.

R and D Projects 1976 nr 6.

NOWA NAZWA IFLA

Na spotkaniu Generalnej Rady IFLA w Lozannie (23–28 sierpnia 1976 r.) między innymi zmianami w statucie przyjęta została nowa nazwa organizacji: International Federation of Library Associations and Institutions — akronim nazwy organizacji pozostaje bez zmian, obowiązująca jest jedynie jego wersja angielska.

IFLA Journal 1976 nr 4.

REKOPISY I INKUNABUŁY W BIBLIOTEKACH AUSTRII

Osterreichisches Institut für Bibliotheksforschung w Wiedniu przeprowadził analizę stanu opracowania i udostępniania rękopisów i inkunabułów w bibliotekach Austrii.

R and D Projects 1976 nr 6.

WSPÓŁPRACA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Medical Library Association (USA) zwróciła się do wszystkich naukowych bibliotek medycznych na świecie z propozycją wzięcia udziału w jej projekcie Międzynarodowej Biblioteki ds. Współpracy Bibliotek (International Library to Library Cooperation). Program przewiduje zwiększenie efektywności środków, jakimi dysponują biblioteki medyczne na świecie, przez ich właściwe wykorzystanie w ramach ścisłej współpracy.

IFLA Journal 1976 nr 6.

POLITYKA ARCHIWALNA I ARCHIWA NA WĘGRZECH

Departament Archiwów Ministerstwa Kultury WRL przeprowadził wyczerpującą analizę polityki archiwalnej i archiwów w kraju. Wyniki analizy zostaną opublikowane w języku węgierskim i angielskim. Publikacja zawierać będzie sprawy organizacji zasobów archiwalnych, omówienie typów archiwów funkcjonujących w kraju, ich specjalizację i główne kierunki badań. Opis poszczególnych archiwów zawiera adres, nazwisko dyrektora, charakterystykę zbiorów, informację o literaturze na temat archiwum oraz tematy prac naukowych i badawczych prowadzonych przez archiwum.

R and D Projects 1976 nr 6.

INFORMACJA W NAUKACH SPOŁECZNYCH

W dniach 22–25 czerwca 1977 r. odbyła się w Moskwie pierwsza konferencja Europejskich Centrów Informacji i Dokumentacji w zakresie Nauk Społecznych, poświęcona międzynarodowej współpracy w tej dziedzinie. Konferencja została zwołana przez Europejskie Centrum Badań i Dokumentacji w zakresie Nauk Społecznych, a zorganizowane przez INION.

FID News Bulletin 1977 nr 8.

NOWE STOWARZYSZENIE INFORMACJI I DOKUMENTACJI

W RFN powołane zostało Stowarzyszenie Informacji (Gesellschaft für Information und Dokumentation — GID). Nowe stowarzyszenie mieści się w Instytucie Dokumentacji. Działalność swoją rozpocznie w początku roku 1978.

FID News Bulletin 1977 nr 8.

EURIM 3

Trzecia Europejska konferencja poświęcona udziałowi użytkowników w planowaniu i organizacji systemów i sieci informacji odbędzie się w dniach 11–13 kwietnia 1978 r. w Monachium.

INSPEL 1977 nr 2.

PIERWSZA MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NT. INFORMACJI „ON-LINE”

Konferencja odbędzie się w dniach 13–15 grudnia br., zorganizowana przez On-line Review i The International Journal of On-line Information Systems. Będzie to spotkanie producentów i użytkowników informacji on-line.

Information Hotline 1977 nr 6.

MIĘDZYNARODOWY KONGRES NT. BIBLIOGRAFII NARODOWYCH

Kongres odbył się w Paryżu w dniach 12–15 września 1977 r. Zorganizowany był przez UNESCO i IFLA. Głównym tematem kongresu był udział bibliografii narodowych w międzynarodowych systemach informacji.

Information Hotline 1977 nr 6.

BIBLIOTEKI PUBLICZNE W NRD

W dniach 15–16 czerwca 1977 r. w Brandenburgu (NRD) odbyła się konferencja dyrektorów okręgowych i miejskich bibliotek publicznych poświęcona skuteczności usług bibliotecznych świadczonych na rzecz pracowników przemysłu. Centralnym punktem konferencji było omówienie wyników badań przeprowadzonych przez Zentralinstitut für Bibliothekswesen.

Der Bibliothekar 1977 nr 7.

MIĘDZYNARODOWE NORMY OPISÓW DOKUMENTÓW

W czerwcu bieżącego roku ukazała się norma opisu wydawnictw seryjnych — ISBD(S). Zakończone są również prace nad normą opisu materiałów kartograficznych — ISBD(CM): Cartographic Materials, która została oddana do druku. Trwają prace nad normami opisu starych druków i wydawnictw muzycznych. Pierwsza z nich była przedstawiona na Kongresie IFLA w Brukseli w dniu 6 września br., a druga na dorocznym kongresie International Association of Music Libraries.

International Cataloguing 1977 nr 3.

FORMAT MARC

Format MARC jest stosowany w coraz większej liczbie krajów. Ostatnio Finish Library Automation Group opracowuje FINMARC, który będzie zastosowany w większych bibliotekach tego kraju i w fińskiej bibliografii narodowej. Narodową wersję tego formatu opracowuje się również w Nigerii.

International Cataloguing 1977 nr 3.

BIBLIOTEKA LENINGRADZKIEGO ERMITAŻU

Początki Naukowej Biblioteki leningradzkiego Ermitażu datują się od 1762 r. Obecnie Biblioteka liczy 500 tys. tomów. Zbiory Biblioteki i Muzeum pochodzą z ponad 50 krajów.

Zentralblatt für Bibliothekswesen 1977 nr 6.

INFORMACJA W SZKOŁACH WYŻSZYCH

W Rostocku i Warnemünde odbywało się w marcu 1977 r. spotkanie dyrektorów Centrów Informacji Szkół Wyższych. Tematem spotkania był model organizacyjny i funkcjonalny ośrodka informacji bibliotek szkół wyższych z wiodącymi centrami informacji i dokumentacji oraz analiza efektywności pracy ośrodków informacji.

Zentralblatt für Bibliothekswesen 1977 nr 6.

MIĘDZYNARODOWA BIBLIOTEKA LITERATURY MŁODZIEŻOWEJ

Międzynarodowa biblioteka literatury młodzieżowej w Monachium ma w swych zbiorach ponad 250 tys. książek dla dzieci w około 80 językach z całego świata. Specjalny dział biblioteki gromadzi wydawnictwa z teorii literatury dziecięcej wychodzące na całym świecie. Niedawno biblioteka wydała katalog nagrodzonych książek dziecięcych.

Čtenář 1977 nr 7.

BIBLIOTEKI W BRAZYLII

IX Brazylijski Kongres Bibliotek i Ośrodków Dokumentacji odbył się w Federalnym Uniwersytecie w Porto Alegre w lipcu 1977 r. Tematem kongresu była „Integracja systemów informacyjnych z rozwojem narodowym”.

UNESCO Bulletin for libraries 1977 nr 2.
Z.K.

**Z załobnej
karty**

MIECZYŚLAW ZYGMUNT ADAMOWSKI

Mieczysław Zygmunt Adamowski, urodzony 29 marca 1892 roku w Bełżcu, wychowanek szkół średnich w Jarosławiu i w Przemyślu, odbył w latach 1910—1914 studia w Uniwersytecie Lwowskim, a następnie po okresie służby wojskowej rozpoczął (1921 r.) pracę pedagogiczną w Przemyślu. Wykładał przez szereg lat w II Gimnazjum im. Kazimierza Morawskiego, od 1929 roku zajmował stanowisko dyrektora

prywatnego gimnazjum żeńskiego im. Marii Konopnickiej. W 1935 roku przeniósł się do Rzeszowa na stanowisko dyrektora I Gimnazjum i Liceum im. Stanisława Konarskiego. W latach wojny przy pomocy tercjana Jakubca uratował z narażeniem życia cenne archiwum szkolne i nauczycielską bibliotekę, liczącą kilkanaście tysięcy tomów, w tym kilka tysięcy popijarskich starych druków, zawierającą również wyodrębniony zbiór galicyjskich sprawozdań szkolnych (ponad 8000). Dyrekturę złożył w lutym 1950 roku, po czym pracował w Związku Nauczycielstwa Polskiego, a w latach 1957—1964 był bibliotekarzem nauczycielskiej biblioteki przy Liceum im. Stanisława Konarskiego w Rzeszowie. Po przejściu na emeryturę pracował społecznie w Kasie Pożyczkowej Zarządu Okręgu ZNP w Rzeszowie. Księgozbiór powiększony do 24 tysięcy woluminów przekazał Wojewódzkiej Bibliotece Pedagogicznej w Rzeszowie. Obecnie kolekcja przydzielona została Bibliotece Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Adamowski zmarł 26 lutego 1975 roku w Rzeszowie.

ADELA ZARĘBA

W dniu 19 czerwca 1977 roku zmarła Kol. Adela Zaręba, kierowniczka Biblioteki Publicznej Gminy Zielonki w Przybysławicach, członek krakowskiego ZO SBP, Zasłużony Działacz Kultury, odznaczona m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Pomimo jeszcze młodego wieku, należała do grona organizatorek sieci bibliotecznej w Krakowskiem.

Rzadko spotyka się ludzi równie rzetelnych, energicznych i jednocześnie tak bardzo pogodnych. Miała w sobie tę głęboką mądrość, która pomaga odnaleźć właściwą hierarchię spraw. Te cechy — którymi zjednała sobie powszechny szacunek i sympatię — zachowała do końca, mimo pełnej świadomości nieuleczalnej choroby.

Bibliotekarstwo w jej wykonaniu było pod każdym względem zawodem twórczym. W ciągu 27-letniej pracy wychowała wiele pokoleń ludzi myślących i jest to ślad trwalszy niż pomniki.

Jacek Wojciechowski

PRZEPISY § prawne

A. PRZEPISY OGÓLNE

ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 sierpnia 1977 r. w sprawie określenia rodzajów spraw należących do administracji państwowej, które z upoważnienia terenowych organów administracji państwowej mogą załatwiać kierownicy terenowych zjednoczeń, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji. Dz.U. nr 27 poz. 115.

Terenowe organy administracji państwowej stopnia wojewódzkiego mogą upoważnić m.in. „kierowników wojewódzkich bibliotek publicznych do sprawowania nadzoru specjalistycznego nad bibliotekami publicznymi działającymi na terenie województwa”. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, tj. 25 sierpnia 1977 r., równocześnie traci moc obowiązującą rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 października 1974 r. w sprawie określenia rodzajów spraw z zakresu administracji państwowej, które z upoważnienia wojewodów i czelników powiatów mogą być załatwiane przez kierowników terenowych zjednoczeń przedsiębiorstw, zakładów i instytucji (Dz. U. Nr 36 poz. 214).

ORGANIZACJA PRACY KIEROWNIKÓW INSTYTUCJI

Zarządzenie Nr 19 Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 1977 r. w sprawie usprawnienia organizacji pracy kierowników naczelnych, centralnych i terenowych organów administracji oraz kierowników jednostek gospodarczych i instytucji Mon. Pol. nr 21 poz. 111.

Zarządzenie określa dni tygodnia (wtorki, środy, piątki, soboty), w których osoby sprawujące funkcje kierownicze nie powinny być odrywane od pracy wewnątrz macierzystych jednostek organizacyjnych, na żadne narady, konferencje i inne zebrania. W dniach tych nie należy również delegować pracowników do jednostek nadrzędnych, ani też wzywać ich do tych jednostek. Narady, konferencje i inne zebrania z udziałem osób sprawujących funkcje kierownicze mogą być organizowane wyłącznie w poniedziałki i czwartki. Organizowanie kursokonferencji we wtorki, środy, piątki i w soboty wymaga osobistej zgody właściwego ministra lub wojewody, a w odniesieniu do kursokonferencji ogólnokrajowych lub międzyresortowych — zgody Prezesa Rady Ministrów. Zapraszanie osób sprawujących określone funkcje kierownicze w innym celu niż na narady i konferencje wymaga zgody właściwego ministra. Przepisy zarządzenia stosuje się również do zastępców kierowników. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, tj. 22 sierpnia 1977 r., równocześnie traci moc obowiązującą zarządzenie Nr 9 Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lutego 1972 r. w sprawie usprawnienia organizacji pracy kierowników naczelnych, centralnych i terenowych organów administracji oraz kierowników jednostek gospodarczych i instytucji (Mon. Pol. Nr 9 poz. 64).

PODRÓŻE SŁUŻBOWE

Uchwała Nr 102 Rady Ministrów z dnia 8 lipca 1977 r. zmieniająca uchwałę w sprawie diet i innych należności za czas podróży służbowych na obszarze kraju. Mon. Pol. nr 19 poz. 105.

Uchwała wprowadza zmiany do przepisów uchwały Nr 90 Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 1973 r. w sprawie diet i innych należności za czas podróży służbowych na obszarze kraju (Mon. Pol. nr 22 poz. 127). Zmiany dotyczą głównie należności za nocleg. Koszt jednego noclegu nie może przekraczać kwoty 160 zł, a w sezonie turystycznym 200 zł. Koszt noclegu może być wyższy o 10% w miejscowościach turystycznych. Ryczałt za nocleg wynosi 50 zł w okresie poza sezonem turystycznym. Uchwała wchodzi w życie z dniem 8 sierpnia 1977 r., równocześnie traci moc obowiązującą uchwała Nr 206 Rady Ministrów z dnia 28 lipca 1972 r. w sprawie ryczałtów za noclegi w podróży służbowych (Mon. Pol. nr 39 poz. 214).

Zarządzenie Ministra Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych z dnia 19 lipca 1977 r. w sprawie ryczałtów za noclegi podczas podróży służbowych na obszarze kraju w okresie sezonu turystycznego Mon. Pol. nr 19 poz. 106.

Zarządzenie ustala wysokość przysługującego ryczałtu za każdy nocleg: w kwocie 90 zł w m. st. Warszawie, 70 zł w miastach wojewódzkich, 60 zł — w innych miastach, 55 zł — w pozostałych miejscowościach. Ryczałt przysługuje przez okres całego roku: w m. st. Warszawie, w miastach wojewódzkich oraz w Gdyni i w Sopocie i w miejscowościach na obszarze województw: bielskiego, jeleniogórskiego, katowickiego, kieleckiego, miejskiego krakowskiego, krośnieńskiego, nowosądeckiego, opolskiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego. W pozostałych miejscowościach — w okresie od 1 czerwca do 30 września. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 8 sierpnia 1977 r., równocześnie traci moc obowiązującą zarządzenie Ministra Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych z dnia 26 czerwca 1975 r., w sprawie ryczałtów za noclegi podczas podróży służbowych na obszarze kraju (Mon. Pol. nr 21 poz. 126).

WYKAZY OBOWIĄZUJĄCYCH AKTÓW PRAWNYCH

Obwieszczenie Ministra Handlu Wewnętrznego i Usług z dnia 24 maja 1977 r. w sprawie wykazu obowiązujących resortowych aktów prawnych, ogłoszonych w resortowych dziennikach urzędowych i nie ogłoszonych w tych dziennikach. Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. i Usług nr 1 poz. 1.

Wykaz obejmuje 284 akty prawne obowiązujące według stanu na dzień 30 kwietnia 1977 r.

Obwieszczenie Ministra Pracy, Płacy i Spraw Socjalnych z dnia 21 maja 1977 r. w sprawie wykazu obowiązujących resortowych aktów prawnych ogłoszonych w Monitorze Polskim i Dzienniku Urzędowym Dz. Urz. Min. Pracy, Płacy i Spr. Socjaln. nr 7—9 poz. 13.

Wykazy obejmują 148 aktów obowiązujących według stanu na dzień 31 grudnia 1976 r.

Obwieszczenie Ministra Przemysłu Maszynowego z dnia 26 kwietnia 1977 r. w sprawie wykazu obowiązujących resortowych aktów prawnych wydanych w latach 1957—1977. Dz. Urz. Min. Przem. Maszynow. nr 3—4 poz. 4.

Wykaz obejmuje 413 aktów prawnych obowiązujących według stanu na dzień 28 lutego 1977 r.

Obwieszczenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 16 lipca 1977 r. w sprawie wykazu obowiązujących resortowych aktów prawnych ogłoszonych w Dzienniku Urzędowym lub rozpowszechnianych w odbitkach powielaczowych. Dz. Urz. Min. Zdrowia i Opieki Społ. nr 14—15 poz. 44.

Wykaz obejmuje 496 aktów prawnych obowiązujących według stanu na dzień 30 czerwca 1977 r.

Kołodziejska J.: Czytelnictwo literatury fachowej. Polsko-radzieckie seminarium w Warszawie	6	149
— Szóste Seminarium IALL	5	134
— Światowy Kongres Bibliotekarzy	6	164
— VIII Narada Ośrodków bibliotekoznawczych i metodycznych krajów socjalistycznych	1	2
Majewska M.: 50 lat IFLA	3	90
Pigoń E.: Kurs bibliotekarstwa i kultury polskiej w Bibliotece Narodowej — Rozmowa z Panią Wiktoria Gála, Prezesem Polish American Librarians Association	5	131
Ruokonen K.: Aktualne kierunki rozwoju bibliotek naukowych w Finlandii (tłum. J. Lewandowski)	6	166
Szente F.: Teoretyczne i praktyczne problemy centralizacji zaopatrywania bibliotek w miejscach zamieszkania i w miejscach pracy	1	16
Zarzębski T.: Współpraca bibliotekarzy polskich oraz bibliotekarzy NRD	5	136

PRZEGLĄD PIŚMIENICTWA. OMÓWIENIA. RECENZJE

Danecka A.: Słowackie biblioteki wiejskie w świetle miejscowej opinii publicznej (C. Zuffa: <i>Cítanie — Knižnice — Vzdelavánie</i> . Martin 1970)	2	60
eLBe: Sprawy bibliotek i czytelnictwa w prasie — nr 1 s. 26, nr 2 s. 56, nr 3 s. 92, nr 4 s. 110, nr 5 s. 141, nr 6 s. 172		
Kozioł M.: O bibliotekarzach szkolnych (W. Goriszowski: <i>Bibliotekarz szkolny — jego osobowość a efektywność działania</i> . Katowice 1976)	5	143
Pawlikowska E.: Na dziesięciolecie Rocznika Biblioteki Narodowej (<i>Rocznik Biblioteki Narodowej</i> . T. 1—10. Warszawa 1955—1974)	2	58
Pigoń E.: Książka niezbędna w każdej bibliotece (<i>Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego</i> . Wrocław 1966)	1	28

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Mieczysław Zygmunt ADAMOWSKI	6	178
Wanda GITTER (oprac. <i>Grono koleżanek</i>)	3	III okł.
Henryk KRASZEWSKI (oprac. <i>Bibliotekarze b. województwa warszawskiego</i>)	4	116
Maria ROZPŁOCH (oprac. A. Paluch)	3	III okł.
Adela ZARĘBA (oprac. J. Wojciechowski)	6	178

PRZEPISY PRAWNE

TeZar	6	179

KRONIKA

I.N. Z kroniki Roku Bibliotek i Czytelnictwa w Łodzi	3	95
L.B.: Kronika krajowa — nr 1 s. 32, nr 2 s. III okł., nr 3 s. 94, nr 4 s. 112, nr 5 s. 147, nr 6 s. 174		
Z.K.: Kronika zagraniczna — nr 3 s. 95, nr 4 s. 113, nr 5 s. 148, nr 6 s. 176		

KOMUNIKATY I WYJAŚNIENIA

Odezwa Zarządu Głównego SBP do Abonentów i Czytelników „Bibliotekarza”	1	1
Ogłoszenie o opóźnieniu publikacji ostatnich numerów rocznika 1976	1	III okł.
Wyjaśnienie Redakcji w sprawie omyłkowego sygnowania karty tytułowej numeru 1/77	5	127

Z TEKI WSPOMNIENI

Pierwsze lata we wspomnieniach bibliotekarzy olsztyńskich	2	
Dąbrowska W.: Rok 1946 W kościele metodystów	2	52
Marchwicka T.: Rok 1947. Przypadek i nieprzypadek	2	55

SPIS ILUSTRACJI

Arabska Republika Egiptu

Rozwój czytelnictwa — jednym z celów nauczania na wszystkich szczeblach	2	52
W Bibliotece Instytutu Sztuki Teatralnej	2	51

Polska

Ekslibrisy — nr 3 s. 89 i IV strony okładki wszystkich numerów		
Kurs bibliotekarstwa i kultury polskiej w Bibliotece Narodowej	5	
— Przed Biblioteką Królewską		128
— Spotkanie towarzyskie		129
— Wiktorja Gala, Prezes Polish American Librarians Association		131
— Wręczenie zaświadczeń o ukończeniu kursu		130
Przenośny czytnik mikrofilmu systemu DASA	2	39
Przenośny rozkładany czytnik mikrofilmu i mikrofilmu systemu Huygensa	2	40
VIII Narada ośrodków bibliotekoznawczych i metodycznych krajów socja-		
listycznych		1
— Ferenc Szente omawia problemy centralizacji zaopatrywania bibliotek		
węgierskich		17
— Halina Kamińska informuje o zmianach w układzie administracyjnym		
kraju rzutuujących na organizację bibliotekarstwa w Polsce		4
— Jan Wołosz omawia założenia integracji funkcjonalnej bibliotekarstwa		
polskiego		9
— N.N. Solowiowa referuje nowe tendencje struktur systemu bibliotecznego		
ZSRR		4
— Odpoczynek przy kawie		6
— Pałacyk w Zaborowie — miejsce obrad		2
— Witold Stankiewicz wita uczestników narady		3

SKOROWIDZ ALFABETYCZNY AUTORÓW

Biliński Lucjan (Warszawa) nr 2 s. 47	Marczak Krystyna (Łódź) nr 2 s. 45
Chadźchristov Christo (Bułgaria) nr 1 s. 21	Nagórska Izabela (Łódź) nr 3 s. 85
Danecka Aleksandra (Warszawa) nr 2 s. 60	Niemczykowa Aleksandra (Warszawa) nr 5 s. 119
Dąbrowska Wanda (Olsztyn) nr 2 s. 52	Osięgłowski Janisław (Poznań) nr 2 s. 38
Drabik Eugenia (Mielec) nr 3 s. 84	Paluch Anna (Polnica, gmina Człuchów) nr 3 s. III okł.
Drzewiecki Marcin (Warszawa) nr 4 s. 106	Pawlikowska Ewa (Warszawa) nr 2 s. 58
eLBe (Warszawa) nr 1 s. 26, nr 2 s. 56, nr 3 s. 92, nr 4 s. 110, nr 5 s. 141, nr 6 s. 172	Pigoń Edward (Warszawa) nr 1 s. 28, nr 5 s. 128 i 131
Figiel Martyna (Warszawa) nr 1 s. 21	Ruokonen Kylliki (Helsinki, Finlandia) nr 6 s. 166
Gostyńska Danuta (Kraków) nr 3 s. 65	Strausowa Grażyna (Warszawa) nr 6 s. 151
Gumowska Krystyna (Poznań) nr 4 s. 104	Szambelan Jacek (Poznań) nr 4 s. 101
I.N. (Łódź) nr 3 s. 95	Szente Ferenc (Budapeszt, Węgry) nr 1 s. 16
Kazimor Jolanta nr 5 s. 117	Szocki Józef (Wrocław) nr 6 s. 162
Kołodziejska Jadwiga (Warszawa) nr 1 s. 2, nr 2 s. 33, nr 5 s. 134, nr 6 s. 149 i 164	TeZar (Warszawa) nr 6 s. 179
Kościów Janina (Opole) nr 3 s. 81	Tyras Waldemar (Częstochowa) nr 6 s. 170
Kozakiewicz Wanda (Wrocław) nr 3 s. 71	Wehrstein Wojciech (Warszawa) nr 4 s. 97
Kozioł Maria (Warszawa) nr 5 s. 143	Wojciechowski Jacek (Kraków) nr 6 s. 178
Kręciach Andrzej (Kraków) nr 4 s. 107	Wołosz Jan (Warszawa) nr 1 s. 8
Książę Jerzy (Tczew) nr 6 s. 159	Wróblewska Helena (Drawsko Pomorskie) nr 5 s. 139
L.B. (Warszawa) nr 1 s. 32, nr 2 s. III okł., nr 3 s. 94, nr 4 s. 112, nr 5 s. 147, nr 6 s. 174	Zarzębski Tadeusz (Warszawa) nr 5 s. 136
Lewandowski Jerzy (Warszawa) nr 6 s. 166	Z.K. (Warszawa) nr 3 s. 95, nr 4 s. 113, nr 5 s. 148, nr 6 s. 176
Majewska Maria (Warszawa) nr 3 s. 90	Żeńczewski Michał nr 5 s. 122
Maliszewska Halina (Lublin) nr 2 s. 41	
Marchwicka Teresa (Ostróda) nr 2 s. 55	

Obwieszczenie Polskiego Komitetu Normalizacji i Miar z dnia 28 kwietnia 1977 r. w sprawie wykazu obowiązujących resortowych aktów prawnych dotyczących normalizacji, ogłoszonych w Biuletynie Polskiego Komitetu Normalizacyjnego i Dzienniku Normalizacji i Miar.

Wykaz obejmuje 24 akty prawne obowiązujące według stanu na dzień 1 kwietnia 1977 r.

Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 17 lutego 1977 r. w sprawie wykazów obowiązujących resortowych aktów normatywnych. Dz. Urz. GUS nr 1 poz. 1.

Wykaz obejmuje 148 aktów prawnych obowiązujących według stanu na dzień 1 stycznia 1977 r.

B. PRZEPISY BIBLIOTECZNE

BIBLIOTEKI PUBLICZNE

Zarządzenie Nr 8 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 2 maja 1977 r. w sprawie wysokości, trybu i warunków przyznawania oraz terminów wypłat nagród dla kierowników punktów bibliotecznych bibliotek publicznych. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 1 poz. 4.

Zarządzenie określa kwotę nagrody kwartalnej (od 120 do 550 zł), warunki i tryb oraz terminy jej przyznawania. Nagrodę przyznaje organ administracji państwowej stopnia podstawowego, na wniosek kierownika biblioteki prowadzącej punkt biblioteczny. Podstawę sporządzenia wniosku stanowi sprawozdanie kierownika punktu bibliotecznego. Organ przyznający nagrodę, na wniosek kierownika biblioteki, może podwyższyć stawkę nagrody nie więcej jednak niż o 50%. Zarządzenie wchodzi w życie z mocą od dnia 1 stycznia 1977 r., równocześnie traci moc obowiązującą zarządzenie Nr 18 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 marca 1964 r. w sprawie wysokości, trybu i warunków przyznawania oraz terminu wypłat nagród dla kierowników punktów bibliotecznych publicznych bibliotek powszechnych (Dz. Urz. MKiS nr 3 poz. 9).

PRACOWNICY BIBLIOTEK

Zarządzenie Nr 3 Ministra Kultury i Sztuki oraz Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki z dnia 31 grudnia 1976 r. w sprawie dodatków za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub uciążliwych w placówkach upowszechniania kultury, archiwach państwowych i FilMOTECE Polskiej. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 1 poz. 6.

Jest to prawny akt wykonawczy do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 sierpnia 1974 r. w sprawie wynagradzania pracowników placówek upowszechniania kultury, archiwów państwowych i FilMOTECE Polskiej (Dz. U. nr 3 poz. 176). Zarządzenie określa wysokość godzinowej stawki dodatku (0,50 zł, 0,75 zł i 1,00 zł), rodzaje prac zaliczanych do jednego z trzech stopni szkodliwości oraz tryb przyznawania tych dodatków. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

ZBIORY BIBLIOTECZNE

Zarządzenie Nr 11 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 5 maja 1977 r. zmieniające zarządzenie w sprawie obowiązku zgłaszania Bibliotece Narodowej w Warszawie i innym wyznaczonym bibliotekom materiałów bibliotecznych sprzedawanych przez antykwariaty księgarskie oraz w sprawie nadzoru nad antykwariatami w tym zakresie. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 1 poz. 5.

Zmiana przepisów zarządzenia Nr 66 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 6 lipca 1970 r. (Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 8 poz. 44) dotyczy wprowadzenia do wykazu bibliotek, do których antykwariaty księgarskie są obowiązane zgłaszać materiały biblioteczne (w formie ofert) — wszystkich, aktualnie istniejących bibliotek publicznych stopnia wojewódzkiego.

TeZar

INDEKS 35262

Nakładem Wydawnictwa „Czasopisma Wojskowe”, ul. Grzybowska 77,
00-950 Warszawa, tel. 20-42-85, tel. wojskowy 337-67

Adres redakcji i administracji: Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7
Papier ilustr. V kl. B/1. 2 ark. druk., 2,5 ark. wyd., nakł. 8000.
Wojskowa Drukarnia w Gdyni. Zam. 1295. 1977. R-4